

Interventie

Sil op school

Erkenning

Erkend door deelcommissie Ontwikkelingsstimulering, onderwijs-gerelateerd aanbod en jeugdwelzijn

Datum: 23 november 2023

Oordeel: Goed onderbouwd

De referentie naar dit document is: Kraal, Oomens (9 juni 2023).

Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Sil op school'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	4
Doelgroep	4
Doel	4
Aanpak	4
Materiaal	4
Onderbouwing	4
Onderzoek.....	5
1. Uitgebreide beschrijving	6
1.1 Doelgroep.....	6
1.2 Doel.....	7
1.3 Aanpak	7
2. Uitvoering interventie	17
Materialen	17
Locatie en type organisatie	18
Opleiding en competenties van de uitvoerders	18
Kwaliteitsbewaking	19
Randvoorwaarden	21
3. Onderbouwing	26
Probleem.....	26
Oorzaken	27
Aan te pakken factoren	27
4. Onderzoek	35
Onderzoek naar de uitvoering	35
5. Samenvatting Werkzame elementen	38
6. Aangehaalde literatuur	39

Samenvatting

Sil op school is een kleuterprogramma voor alle groepen 1 en 2 van het (speciaal) basisonderwijs. Het richt zich op het stimuleren van de brede ontwikkeling van alle leerlingen, met als belangrijk uitgangspunt het verminderen en voorkomen van (risico's op) onderwijsachterstanden bij de doorstroom naar groep 3. Sil op school is een vroegschoolse programma. Het programma is opgebouwd uit zes thema's per schooljaar die aansluiten bij de belevingswereld van de kleuter en de actualiteit. Sil op school werkt aan doelen voor taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling, waarbij de nadruk ligt op het aanbod van taal. Ingebed in de activiteiten wordt gewerkt aan de doelen van de overige vakgebieden: wetenschap en techniek, biologie, wereldoriëntatie, beeldende vorming, sport en (buiten)spel, verkeer, muziek, dans en drama. Bij bepaalde activiteiten is er extra aandacht voor spelontwikkeling, voorlezen en begrijpend luisteren. Dit alles binnen een beredeneerd aanbod in een rijke speel/leeromgeving.

Doelgroep

Sil op school als vroegschoolse programma is bedoeld voor alle kinderen in de groepen 1 en 2 in achterstandssituaties van het regulier en speciaal basisonderwijs, in de leeftijd van 4 tot 7 jaar. Daarnaast wordt het programma breed toegepast bij kinderen in het basisonderwijs die niet tot de vve-doelgroep behoren.

Doel

Sil op school is een totaalprogramma met als hoofddoel dat alle kinderen in de groepen 1-2 van het regulier en speciaal basisonderwijs zonder (of met zo min mogelijk) onderwijsachterstand naar groep 3 kunnen doorstromen. Hiermee beoogt Sil op school bij te dragen aan het verminderen en voorkomen van onderwijsachterstanden bij kinderen en het creëren van kansengelijkheid.

Aanpak

Sil op school omvat brede ontwikkeldomeinen vanuit het basiscurriculum voor de groepen 1-2. Het biedt zes betekenisvolle thema's per schooljaar met activiteiten op drie differentiatieniveaus. De leerkracht krijgt handvatten voor het creëren van een betekenisvolle speelrijke leeromgeving en stimulering van ouderbetrokkenheid. Er is een leerkrachttraining om Sil op school te implementeren.

Materiaal

Er is een website waarop een algemene handleiding, uitgewerkte thema's, jaardoelenoverzicht en extra materialen staan. Er is een startpakket met zes volledig uitgewerkte thema's, dagritmekaartjes, kaarten van de dagen van de week, seizoenkaarten en hoekkaarten voor de rijke speelleeromgeving. De poppen Sil en Lis zijn los verkrijgbaar.

Onderbouwing

Onderwijsachterstanden zijn het gevolg van een ongunstige economische, sociale of culturele omgeving zoals armoede en opleidingsniveau van ouders (Kloprogge & de Wit, 2015). Kinderen met dergelijke ongunstige omgevingskenmerken doorlopen een minder gunstige ontwikkeling en presteren lager dan men op basis van hun capaciteit zou verwachten (Kloprogge & de Wit, 2015). De combinatie van een centrumgericht ontwikkelingsprogramma met een aanvullende oudercomponent, gericht op versterking van het ondersteunend gedrag van de ouders in de thuissituatie (Burger, 2010) is effectief bewezen, mits de emotionele en educatieve proceskwaliteit hoog zijn. Sil op

school biedt de leerkracht de mogelijkheden om het onderwijs zo in te richten dat het tegemoet komt aan de ontwikkelingsdoelen voor de groepen 1-2. Sil op school vormt een doorgaande lijn met het vve-programma Uk & Puk en voldoet aan de eisen die gesteld worden rondom een (v)ve-programma vanuit onderzoek in de vroegschoolse educatie (Veen & Leseman, 2022). Verder is het een voorbereidend programma voor groep 3, dat aansluit op alle gangbare methoden in groep 3.

Onderzoek

Voor de doorontwikkeling van de interventie Sil op school worden er iedere twee jaar behoeftepeilingen gedaan onder leerkrachten van de groepen 1-2 in het (speciaal) basisonderwijs. Naar aanleiding van de uitkomsten hiervan zijn er nieuwe thema's ontwikkeld die gebruikers misten en is er een extra differentiatie toegevoegd voor de overstap naar groep 3 (onderdeel *Stapje verder*).

1. Uitgebreide beschrijving

1.1 Doelgroep

Uiteindelijke doelgroep

Sil op school is bedoeld voor alle kinderen in de groepen 1 en 2 van het regulier en speciaal basisonderwijs, in de leeftijd van 4 tot 7 jaar. Daarbij is er speciale aandacht voor kinderen met een indicatie voor voor-of vroegschoolse educatie (vve-indicatie).

Intermediaire doelgroep

De ouders van de kinderen in de groepen 1 en 2 van het (speciaal) basisonderwijs (de uiteindelijke doelgroep van de interventie) die deelnemen aan Sil op school vormen de intermediaire doelgroep van de interventie.

Contra-indicatie:

- Voorwaarde om gebruik te maken van de informatie voor de ouders vanuit Sil op school is dat ouders een basis in de Nederlandse taal beheersen of hierbij ondersteuning krijgen.

Selectie van doelgroepen

De criteria voor selectie van de doelgroep van de interventie zijn als volgt:

- De leerling zit in groep 1 of 2 van het reguliere of speciale basisonderwijs.
- De leerling is in de leeftijd tussen 4 en 7 jaar.
- Specifiek (maar niet noodzakelijk): de leerling komt vanwege een verhoogd risico op onderwijsachterstanden in aanmerking voor vve. Kinderen die instromen vanuit de kinderopvang kunnen een vve-indicatie hebben op basis van de richtlijn van de GGD en de gemeente. De school neemt deze indicatie dan over om een passend aanbod te bieden. Voor kinderen die niet naar de kinderopvang zijn geweest, bepaalt de school of een kind in aanmerking komt voor vve. Hier zijn vanuit het ministerie geen richtlijnen voor, maar de school kan de richtlijnen van de GGD gebruiken. Sommige gemeenten hebben hier speciale overdrachtsformulieren voor.

Binnen Sil op school krijgen alle kinderen activiteiten in een rijke speel/leeromgeving aangeboden en er wordt systematisch geëvalueerd om na te gaan welke kinderen extra aandacht of extra uitdaging nodig hebben. Alle kinderen krijgen zo de begeleiding die aansluit bij hun ontwikkeling.

Betrokkenheid doelgroep

Sil op school is ontwikkeld vanuit de behoeften van de uitvoerders (leerkrachten van groep 1-2 van het (speciaal) basisonderwijs). De uitvoerders vertegenwoordigen ook de behoeften van de uiteindelijke doelgroep van de interventie (de kinderen van groep 1 en 2). Er zijn expertmeetings geweest en behoeftepeilingen gehouden onder uitvoerders. De doelgroep is indirect betrokken via de uitvoerders.

Het ontwikkelteam bestaat uit onderwijsontwikkelaars, onderwijsadviseurs en leerkrachten. Zij werken nauw met elkaar samen; leerkrachten brengen bijvoorbeeld onderwerpen in voor thema's en geven tijdens groepsbezoeken van Sil op school-trainers feedback op uitbreidingen of aanpassingen van de interventie. Het ontwikkelteam verwerkt de feedback, mits overeenkomstig met de visie van Sil op school en wetenschappelijke inzichten. Hierdoor sluit de interventie aan bij de behoeften van de gebruikers. Daarnaast worden er iedere twee jaar behoeftepeilingen gedaan. Op basis

van de uitkomsten hiervan vernieuwt Sil op school eveneens. Met nieuwsbrieven en informatie op de website worden gebruikers geïnformeerd over ontwikkelingen.

1.2 Doel

Hoofddoel

Het hoofddoel van Sil op school is dat kinderen van de groepen 1-2 in het (speciaal) basisonderwijs zonder (of met zo min mogelijk) onderwijsachterstand naar groep 3 kunnen doorstromen. Sil op school beoogt hiermee onderwijsachterstanden bij kinderen in groep 1 en 2 van het (speciaal) basisonderwijs te verminderen en te voorkomen. Zo draagt Sil op school bij aan het creëren van kansgelijkheid bij kinderen met (risico's op) onderwijsachterstanden.

Subdoelen

Om aan het hoofddoel te werken is er een beredeneerd basisaanbod voor alle kinderen in de groepen 1-2 binnen de vier ontwikkeldomeinen taal, rekenen, motoriek en sociaal en emotionele ontwikkeling, met nadruk op het ontwikkeldomein taal. Sil op school biedt ontwikkelingsstimulerende activiteiten voor talige, rekenkundige, motorische en sociaal-emotionele ontwikkelingsaspecten. Stimulering van deze vier ontwikkelingsaspecten verkleinen onderwijsachterstanden op de lange en op de korte termijn (Van Huizen, 2018; Leseman & Veen, 2016). En hoe eerder er begonnen wordt met het stimuleren van deze vier ontwikkeldomeinen, hoe groter de positieve effecten zijn (Leseman e.a., 2017; Passaretta, Skopek, & van Huizen, 2020).

Ieder ontwikkeldomein is onderverdeeld in subdomeinen volgens de SLO-aanbodsdoelen. Er wordt tevens een onderscheid gemaakt in doelen voor groep 1 en voor groep 2. Naast de vier ontwikkeldomeinen wordt er in de activiteiten van Sil op school gewerkt aan doelen van de vakgebieden wetenschap en techniek, biologie, wereldoriëntatie, beeldende vorming, sport en (buiten)spel, verkeer, muziek, dans en drama. Bij bepaalde activiteiten is er extra aandacht voor spelontwikkeling, voorlezen en begrijpend luisteren. Spel is een belangrijke pijler in het programma. De speellijke leeromgeving vormt hiervoor de basis.

Bij de intermediaire doelgroep ouders hoort het subdoel: Het vergroten van de thuisbetrokkenheid van de ouders van de leerlingen. Dit houdt in dat ouders thuis betrokken zijn bij hetgeen de kinderen doen op school en de cognitieve/leerontwikkeling van hun kind stimuleren.

1.3 Aanpak

Opzet van de interventie

Per schooljaar bestaat Sil op School uit zes periodes met elk een eigen thema. Een periode/thema duurt zes weken. Om te komen tot een basisaanbod voor groep 1 en 2 moeten er per schooljaar zes thema's gekozen worden, opeenvolgend qua nummering. Dus voor periode 1 wordt een thema 1 gekozen, voor periode 2 een thema 2, enzovoort. Voor ieder thema zijn er minimaal twee alternatieven met eenzelfde themanummer (en met eenzelfde doelenaanbod) in het archief. In totaal biedt Sil op School 24 actuele thema's aan. Zo kunnen scholen per periode hun eigen keuze maken voor een aansprekend thema. Thema's met hetzelfde nummer zijn onderling inwisselbaar, omdat ze aan dezelfde doelen werken. De doelen zijn gedekt als in een schooljaar de thema's 1

tot en 6 allemaal een keer aan bod komen. Voorwaarde is ook dat alle activiteiten binnen de thema's uitgevoerd worden.

Er staat ieder schooljaar een nieuwe voorbeeldjaarplanning met zes thema's op de website van Sil op school. Een school kan de voorbeeldplanning volgen of zelf een jaarplanning maken.

Een thema bestaat uit 20 activiteiten: 5 activiteiten worden uitgevoerd in de gehele groep (GG) en 15 activiteiten worden uitgevoerd in de kleine groepjes (KG). De activiteiten voor de kleine groep worden meerdere keren tijdens het thema door de leerkracht uitgevoerd, met steeds een ander groepje kinderen. Een activiteit voor de grote groep duurt ongeveer 30 minuten. Voor de kleine groep is de instructietijd maximaal 15 minuten en de uitvoering door de kinderen duurt ongeveer 30 minuten en vindt plaats tijdens speel/werktijd.

De 20 activiteiten vallen binnen de vier ontwikkeldomeinen taal, rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling en motoriek. Er zijn 11 taalactiviteiten, 5 rekenactiviteiten, 2 activiteiten voor sociaal-emotionele ontwikkeling en 2 activiteiten voor motoriek.

Er worden 3 à 4 activiteiten per week gepland: 1 activiteit voor de grote groep en 2 à 3 activiteiten voor de kleine groep. De activiteiten worden op chronologische volgorde binnen een periode van zes weken uitgevoerd.

Een themaplanning kan er als volgt uitzien:

Voorbeeld van een Themaplanning					
Week 1	Week 2	Week 3	Week 4	Week 5	Week 6
GG 1	GG 2	GG 3	GG 4	KG 10	GG 5
KG 1	KG 4	KG 6	KG 8	KG 11	KG 13
KG 2	KG 5	KG 7	KG 9	KG 12	KG 14
KG 3					KG 15

GG = grote groep (5 activiteiten, GG 1 t/m GG 5)

KG = kleine groep (15 activiteiten, KG 1 t/m KG 15)

Activiteiten met een klein groepje worden meerdere keren gedaan, zodat alle kinderen de activiteit uitvoeren. Een weekplanning met dagplanning kan er als volgt uitzien:

Voorbeeld van een Weekplanning					
Week 1					
Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	
GG					
KG 1	KG 1	KG 1	KG 1	KG 1	KG 1
KG 2	KG 2	KG 2	KG 2	KG 2	KG 2
KG 3	KG 3	KG 3	KG 3	KG 3	KG 3

GG = grote groep (1 activiteit per week, maximaal 30 minuten)

KG = kleine groep (3 activiteiten per week, KG 1 t/m KG 3, maximaal 15 minuten instructietijd per activiteit)

Een dagplanning kan er concreet als volgt uitzien:

Voorbeeld van een dagplanning met mogelijkheden voor het inplannen van activiteiten			
Tijd	Dagritme-onderdeel	Organisatie	Sil Op School activiteit
8.30	Inloop Pre- teaching	Kinderen kiezen op het planbord en gaan aan de slag	
8.45	Welkom 5 min spelletjes	Grote groep (coöperatieve werkvorm)	Grote kringactiviteit (1 per week)
9.15	Speelwerken	Zelfstandig werken	2 Kleine groepsactiviteiten (2 x 15 minuten instructie)
10.15	Eten en drinken	Grote groep	
10.30	Buiten spelen / speelzaal		Eventueel motorische activiteit
11.30 – 11.45	Kring evaluatie van de ochtend	Kinderen kiezen op het planbord voor de middag, leerkracht kiest vast kinderen voor kleine groep	
13.00	Speelwerken	Zelfstandig werken	1 kleine groep (15 minuten instructie)
14.00	Kring Muziek, Drama, Fonemisch bewustzijn, prentenboek, rekenactiviteit	Grote groep	
14.20	Buitenspel/speelzaal		Eventueel Motorische activiteit
14.50	Afsluiten evalueren		
15.00	Naar huis		

Inhoud van de interventie

Werving

De werving van de interventie gebeurt via de website van de CED-Groep, www.cedgroep.nl, en via www.silopschool.nl. Hier kunnen potentiële gebruikers op verschillende manieren kennismaken met Sil op school: informatie lezen, filmpje bekijken, gratis proefthema aanvragen, gratis proeflicentie voor de duur van drie maanden aanvragen en zichtzending met de materialen aanvragen. De website bevat ook een tab Veelgestelde vragen met vragen en antwoorden met betrekking tot de inhoud en de licenties van Sil op school. Sil op school is verder vertegenwoordigd op relevante beurzen en er wordt geadverteerd in relevante vakbladen.

Inhoud per thema

Een thema bestaat uit vaste onderdelen die op de website van Sil op School onderverdeeld zijn in *Voorbereiding*, *Activiteiten* en *Materialen*.

Voorbereiding

Onder het onderdeel *Voorbereiding* biedt de website alle documenten die de leerkracht nodig heeft om het thema voor te bereiden:

- **Inleiding op het thema**

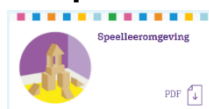
Hierin staat beschreven waar het betreffende thema over gaat, aan welke doelen er gewerkt wordt, wat de doelwoorden zijn, welke doelwoorden op een woordkaart staan en welke materialen er nodig zijn bij de activiteiten. Ook staat hierin aangegeven of er speciale voorbereidingen nodig zijn voor bepaalde activiteiten (bijvoorbeeld een bezoek plannen of een gast uitnodigen).

- **Doelenoverzicht**

Per activiteit staat aangegeven aan welke doelen er gewerkt wordt en er kan per leerling worden bijgehouden welke doelen aan bod zijn geweest.

- **Speelleeromgeving**

Hierin staan suggesties voor een passende inrichting van verschillende hoeken in het klaslokaal. Er wordt van uitgegaan dat de verschillende hoeken in de klas een basisuitrusting hebben. Aanvullend hierop worden er bij ieder thema suggesties gegeven voor de inrichting van de themahoek(en), de lees- en schrijfhoek, de rekenhoek, de bouwhoek, de ontdekhoek en de zand-watertafel, met stimulerende en gevarieerde materialen die het spel verrijken binnen het thema. Ook worden er suggesties gegeven voor de verrijking van de directe schoolomgeving, zoals het spellokaal, het schoolplein en de zandbak.

- **Kansen grijpen en creëren**

Hierin wordt beschreven hoe de leerkracht tijdens het thema kansen kan grijpen en creëren om van gewone, dagelijkse situaties een leersituatie te maken. Een leerkracht grijpt kansen door in te gaan op situaties of gesprekken die zich (spontaan) voordoen, bijvoorbeeld bij vrij spel, binnenkomst, buitenspel en eet- en drinkmoment. Kansen creëren betekent het extra

aanbieden van activiteiten om leerlingen nieuwe ervaring op te laten doen binnen de hoofdoelen van het thema.

- **Ouderbrief**

De ouderbrief brengt ouders op de hoogte van de ontwikkelingen rondom het thema op school en bevat suggesties om thuis aan de slag te gaan met als doel om de ouderbetrokkenheid te vergroten. De brief staat als Word-document op de website, zodat de school hem nog kan bewerken en wordt bij de start van een thema uitgedeeld of gemaïld naar de ouders/verzorgers. Er staan bijvoorbeeld tips en ideeën in voor spelletjes, boeken, apps, websites en uitstapjes die aansluiten bij het thema van Sil op school. De ouderbrief is in twee versies beschikbaar; een versie 'met terugkoppeling aan school' en een versie 'zonder terugkoppeling aan school'. In de brief 'met terugkoppeling aan school' staat hoe ouders/verzorgers een terugkoppeling van de activiteit kunnen geven aan school, bijvoorbeeld door middel van foto's van de activiteit, een tekening van het kind of een klein verslagje van de activiteit.

- **Inspiratie**

Hierin staan suggesties voor bestaande boeken, filmpjes, apps, versjes en liedjes, passend bij het thema. Het doel van deze aanvullende materialen is eveneens verrijking van de speelleeromgeving, waardoor kinderen meer mogelijkheden tot ontwikkelingsstimulering krijgen en de leerkracht meer kansen kan grijpen tijdens de begeleiding.

Activiteiten

Ten tweede biedt de website onder het onderdeel *Activiteiten* alle activiteiten van het thema aan. Deze vormen de kern bij de uitvoering van het thema. Spel is de basis voor alle activiteiten binnen een thema.

Bij iedere activiteit ligt de nadruk op een bepaald ontwikkelingsdomein: taal, rekenen, motoriek of sociaal-emotionele ontwikkeling. Van de twintig activiteiten zijn er elf taalactiviteiten, vijf rekenactiviteiten, twee motorische activiteiten en twee sociaal-emotionele activiteiten.

Om de doelen van het thema te halen, moeten alle activiteiten uitgevoerd worden. De leerkracht mag in principe zelf de volgorde bepalen, maar ieder thema start met een introductieactiviteit en eindigt met een afsluitingsactiviteit en er is een verhaallijn tussen de activiteiten.

Voorbereiding **Activiteiten** Materiaal Download alle bestanden

Chronologisch Op ontwikkelingsdomein

Titel	Groepsmaat	Thema	Ontwikkelingsdomein
1. Apenpoep	Kleine groep	Prentenboek	Taal
2. De diertuin	Kleine groep	Beeldende vorming	Rekenen
3. De opening	Kleine groep	Wereldoriëntatie	Rekenen
4. Apenkunsten	Grote groep	Sport en (buiten)spel	Motoriek
5. De dierenverzorgers	Kleine groep	Begeleid rollenspel	Taal
6. Wie eet het meest?	Grote groep	Wereldoriëntatie	Rekenen
7. dierenpoep	Kleine groep	Beeldende vorming	Sociaal Emotioneel
8. Bij de dierenarts	Kleine groep	Begeleid rollenspel	Taal
9. Een baby in de buik	Kleine groep	Begeleid rollenspel	Taal
10. Een eigen hok voor moeder en jong	Kleine groep	Beeldende vorming	Rekenen
11. Geboren: Tim de tijger	Kleine groep	Wereldoriëntatie	Taal
12. Waar zijn moeder en jong gebleven	Grote groep	Sport en (buiten)spel	Motoriek
13. Dieren in de buurt	Kleine groep	Wereldoriëntatie	Taal
14. Vogelnestjes	Kleine groep	Beeldende vorming	Rekenen
15. Kikkerdril	Grote groep	Wereldoriëntatie	Rekenen
16. Het ei komt uit!	Kleine groep	Begeleid rollenspel	Sociaal Emotioneel
17. Waar moet ik naar toe?	Kleine groep	Verkeer	Taal
18. Rara, welk dier ben ik?	Kleine groep	Biologie	Taal
19. Verzorgers, verzorgers, hoe laat is het?			
20. Dag dieren!			

Schermafdruck van **Activiteiten** van een thema. In dit overzicht is te zien: nummer en titel van activiteit, groeperingsvorm, onderwijsgebied, ontwikkelingsdomein. De activiteiten zijn te ordenen op chronologische volgorde (1-20) en op ontwikkelingsdomein (Taal, Rekenen, Motoriek, Sociaal-emotioneel).

Om de brede ontwikkeling te stimuleren zijn alle activiteiten gekoppeld aan een van de volgende onderwijsgebieden:

- Wetenschap en Techniek
- Verkeer
- Biologie
- Beeldende vorming

- Wereldoriëntatie
- Sport en (buiten)spel
- Muziek, drama en dans

De activiteiten worden in verschillende vormen uitgewerkt:

Voorlezen

Bij ieder thema van Sil op school is een prentenboek ontwikkeld. Voorleesactiviteiten hebben een koppeling met het prentenboek bij het thema en focussen, net als de andere activiteiten op één hoofddoel. Bovendien bevatten de voorleesactiviteiten animaties van vijf woorden die centraal staan tijdens het voorlezen. Voorleesactiviteiten bestaan uit een introductie, kern en afsluiting. Interactief voorlezen en modeling staan centraal om te werken aan begrijpend luisteren, boekoriëntatie en woordenschat.

Het prentenboek van een thema is uitgewerkt op twee niveaus qua taalgebruik. Verder kan er gedifferentieerd worden in het type vragen dat de leerkracht stelt tijdens het voorlezen.

Begeleid rollenspel

Spelbegeleiding zorgt ervoor dat de kinderen zich ontwikkelen op verschillende doelen en dat zij de juiste verdieping of verrijking krijgen. Bij activiteiten waar begeleid spel centraal staat, kunnen de kinderen zich op een breed vlak ontwikkelen, maar het accent ligt op één hoofddoel. Dat betekent dat de leerkracht meespeelt en zich bij de spelbegeleiding concentreert op dit hoofddoel. In de activiteiten met begeleid spel als didactische vorm staat spelbegeleiding volgens het principe van Verkennen, Verbinden en Verrijken beschreven; een aanpak om het spel te ondersteunen en te stimuleren.

Grote

groep

kleine groep

Binnen de twintig activiteiten van een thema zijn er vijf activiteiten voor de grote groep en vijftien activiteiten voor de kleine groep. Tijdens de activiteiten voor de grote groep is er plaats voor gezamenlijke momenten en de vorming van een groepsgevoel. De activiteiten voor de kleine groep bieden meer ruimte voor interactie, differentiatie en werkvormen voor samenwerkend leren. Ze lokken ook meer taalproductie uit en leveren zodoende een grotere bijdrage aan ontwikkelingsstimulering. Daarom zijn er meer activiteiten voor de kleine groep dan voor de grote groep.

De activiteiten zijn beschreven volgens de opbouw: introductie, kern en afsluiting. De introductie dient ter activatie van voorkennis en opwekking van nieuwsgierigheid. Daarna volgt tijdens de kern uitbreiding van kennis en uitleg van lastige begrippen. Hierbij zijn woordkaarten als visuele ondersteuning en interactie voor het betrekken van leerlingen en het uitlokken van taal belangrijk. Modeling door de leerkracht is hierbij een belangrijke instructietechniek. Om leerkrachten hierbij te ondersteunen staat schuingedrukt letterlijk uitgeschreven wat ze kunnen zeggen.

Schermafdruck van een **Activiteit**.

1. Gevonden!

Tijdens deze activiteit:

- wordt het thema geïntroduceerd en praten de kinderen over objecten uit de dinosaurustijd.

Doelen

T Gesprekjes voeren

Groep 1: Beantwoordt wie-, wat-, waarvragen, aanwijs-, keuze-, invul- en voorspelvragen.

Groep 2: Vertelt gestructureerd over een gebeurtenis of ervaring door opbouw en verbanden aan te geven met behulp van visueel ondersteunend materiaal. Beantwoordt reflectieve vragen.

Vorbereiding

- Verzamel de materialen.
- Zet afbeeldingen van Trix de T-rex en van andere dinosaurussen op het digibord klaar. Afbeeldingen van Trix zijn te vinden via: <https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/trix-van-losse-boties-tot-pronkstuk> en <https://natuurwijzer.naturalis.nl/zoeken?keys=trix>, of gebruik de afbeelding uit de bijlage. Afbeeldingen van andere dinosaurussen zijn bijvoorbeeld te vinden via: <https://natuurwijzer.naturalis.nl/themas/dinotijd>.

Woorden

- dinosaurussen, de paleontoloog, de tyrannosaurus rex, opgraven, het bot** (het dier, hard, binnenin, stevig)

Introductie

Sil en Lis hebben nu iets bijzonders, ze hebben een **bot** in het zand **opgegraven!** Laat de kinderen het bot bekijken. *Waar zou het van zijn? Hoe oud zou het zijn?* Daar willen we natuurlijk meer van weten. Sil vertelt dat hij in een museum was en daar allemaal botten van een **dinosaurus** zag (laat een foto zien). Hij denkt dat dit bot ook van een dinosaurus komt. Stel voor een gesprekje te voeren, zodat de kinderen meer te weten komen over het bot en over de dino's.

Kern

Vervolg het gesprek en nodig de kinderen uit goede vragen te stellen waardoor ze steeds meer te weten komen over het bot en de dinosaurustijd. Vul de vragen aan met vragen op verschillende

niveaus. U kunt de kinderen ook in tweetallen een vraag laten bedenken. Noteer de vragen op het bord. Denk aan vragen als: *Hoe ziet het bot eruit? Waar is het dikker en waar dun? Denken jullie dat het een oud bot is? Waar kun je dat aan zien? Hoe komen we daarachter? Wat gebeurt er met een bot als het heel lang in de grond zit? Waar zou het bot van kunnen zijn? Welke dieren hebben botten? Zouden er veren of een vacht omheen gezeten hebben? Hoe kunnen we daarachter komen? Van welk dier zou het bot kunnen zijn? Zou het bot van een **tyrannosaurus rex** kunnen zijn of van een andere dino? Welke dino's kennen de kinderen? Hoe ziet een tyrannosaurus rex eruit? Hebben zij zelf weleens een bot of een steen gevonden? Geef andere kinderen de beurt om het antwoord te formuleren. Wissel dit af met het geven van antwoorden in tweetallen. Laat de kinderen daarbij in tweetallen de antwoorden eerst bespreken en daarna het antwoord geven. Stimuleer de kinderen om verbanden te leggen in hun antwoord. Leg uit dat een **paleontoloog** allerlei opgravingen doet. Deze stelt zichzelf ook dit soort vragen en gaat het dan onderzoeken. Bespreek ook wat Sil en Lis nog meer hebben opgegraven.*

Afsluiting

Wat hebben de kinderen goede vragen over het bot en de dinosaurustijd bedacht en beantwoordt! *Welke vraag was het makkelijkst te beantwoorden? Welke het lastigst? Wat zijn we allemaal te weten gekomen? Wat zouden jullie nog meer willen weten? Jullie zijn echte onderzoekers! In dit thema gaan we nog veel leren over de dinosaurussen en als echte paleontologen aan de slag.*

Differentiatie

Intensief arrangement

Pak afbeeldingen van een dinosaurus erbij. Stel eenvoudige aanwijsvragen en/of keuzevragen. Zorg voor pre-teaching, zodat de kinderen al voorkennis hebben opgedaan. Koppel de kinderen bij het werken in tweetallen aan een kind dat al verder in zijn of haar ontwikkeling is.

Verdiept arrangement

Stel de kinderen moeilijkere denkvragen en stel dat- en als-danvragen, bijvoorbeeld: *Waarom denk je dat er nog steeds dinosaurussen opgegraven worden? Hoe komt het dat ze zo moeilijk te vinden zijn? Stel dat de dinosaurussen nu nog hadden bestaan, hoe zou het er op straat dan uitzien?*

Suggesties

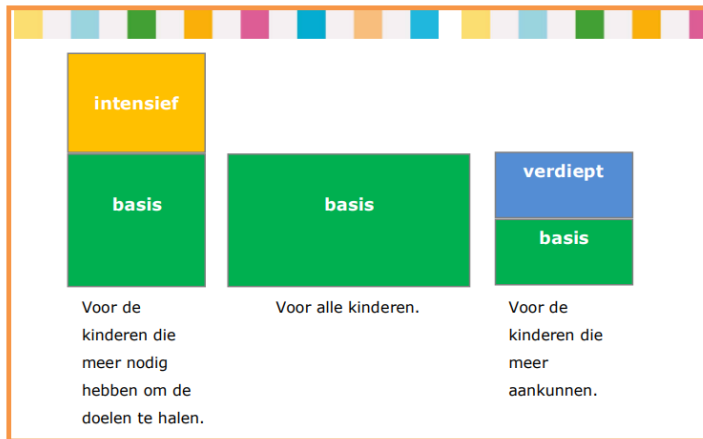
- Kijk met de kinderen een filmpje over het opbouwen van T-rex Trix, bijvoorbeeld: <https://natuurwijzer.naturalis.nl/leerobjecten/trix-van-losse-boties-tot-pronkstuk>. Of bekijk een ander filmpje over dinosaurussen via: <https://natuurwijzer.naturalis.nl/>.

Tijdens de afsluiting reflecteert de leerkracht gezamenlijk op de activiteit om te controleren of het hoofddoel bereikt is.

De activiteiten zijn geschreven op een basisniveau. Dit zogenaamde basisarrangement is bedoeld voor alle kinderen en is gebaseerd op landelijke standaarden. Daarnaast worden er suggesties gegeven voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben om de doelen te halen (intensief arrangement) en voor kinderen die meer aankunnen (verdiept arrangement).

Voor het bepalen welk arrangement een leerling nodig heeft beschikt de leerkracht over verschillende soorten data, namelijk ingevulde observatielijsten van Sil op school en de toetsgegevens die horen bij het kindvolgsysteem dat op school wordt gebruikt. Als op grond van deze data blijkt dat een kind niet genoeg heeft aan het basisarrangement,

wijst de leerkracht het kind toe aan het intensieve arrangement. Het kind gaat niet op een lager niveau werken, maar de leerkracht doet meer om hem toch het gestelde doel te laten behalen. Er wordt dus geïntensiveerd door te stapelen (convergente differentiatie). Op basis van data-analyse geeft de leerkracht in het groepsplan aan welke kinderen in aanmerking komen voor het intensieve arrangement. Op een vergelijkbare manier worden kinderen die meer aankunnen toegewezen aan het verdiepte arrangement, zie onderstaand schema:

De leerkracht evalueert zelf de ontwikkeling van leerlingen op de doelen zoals aangeboden in de activiteit met behulp van onderstaand doelenoverzicht. De leerkracht evalueert op uitvoeringsniveau de activiteit: 'Hebben alle kinderen deze activiteit nu aangeboden gekregen?' Daarnaast evalueert de leerkracht de kinderen individueel op hun ontwikkelingsniveau in het observatie- en registratiesysteem van de school. Aan het einde van het Sil op school-thema worden de aangeboden doelen geëvalueerd: er wordt gekeken of alle doelen voldoende aan bod zijn gekomen en hoe het beheersingsniveau van de kinderen is.

Domein	Taal								Rekenen							
	Mondelinge taalvaardigheid				Begrijpende geletterdheid				Getalbegrip		Meten					
Thema:	Woordenschat- en woordgebruik	Woelend en verstaanbaar vertellen	Luisteren	Gepraekjes voeren	Mening uiten en vragen stellen	Oriëntatie op boek en verhaal	Oriëntatie op geschreven taal	Fonemisch herkennen en alfabetisch principe	Omgaan met de letter	Omgaan met hoeveelheden	Omgaan met getallen	Lengte, omtrek, oppervlakte,	Inhoud	Gewicht	Geld	Tijd
Activiteit	3. De opening	5. De dierenverzorger 15. Kikkerdril	9. Een baby in de buik 20. Dag dieren!	13. Dieren in de buurt	8. Bij de dierenarts 18. Wie, wiek dier ben ik?	1. Apenpoep	17. Waar moet ik naar toe?	11. Geboren: Tim de tijger	14. Vogelneestjes	14. Vogelneestjes	2. De dierentuin			6. Wie eet het meest?		19. Verzorger, verzorger, hoe laat is het?
Namen leerlingen:																
1																
2																
3																
4																

Materialen

Naast de onderdelen *Vorbereiding* en *Activiteiten* biedt de website verschillende (optionele) *Materialen* aan bij de uitvoering van de activiteiten in een thema:

- Woordkaarten: vijftig woorden uit de activiteiten worden op een woordkaart aangeboden in schrift en beeld. Hierdoor krijgen de kinderen beter inzicht in woordbetekenissen. Deze woorden zijn vetgedrukt aangegeven in de activiteiten.
- Prentenboek: Sil en Lis beleven een verhaal dat is weergegeven in een (digitaal) prentenboek. Het bestaat uit vijf episodes met prenten en is er in een makkelijke en een moeilijkere versie qua taalgebruik. Het prentenboek kan met alleen de prenten én met de prenten en bijbehorende animaties aangeboden worden.
- Lied (optioneel): dit is een lied van Benny Vreden dat inhoudelijk aansluit bij het thema. Het lied is beschikbaar in een versie met zang en een soundmixversie.
- Werkbladen rekenen en taal (optioneel): Een aantal reken- en taaldoelen van een thema wordt herhaald op een speelse manier.
- Ssulaquiz (optioneel): Ssula heeft quizvragen en spelletjes ontwikkeld bij de thema's. De doelen, doelwoorden en woordkaartwoorden van een thema zijn verwerkt in een quiz.
- Kleurplaat (optioneel): Een van de prenten uit het prentenboek is als kleurplaat beschikbaar.

2. Uitvoering interventie

Materialen

Alle materialen voor de uitvoering van de interventie zijn met een licentie te downloaden via de website www.silopschool.nl, zie onderstaand schema.

Er kan een fysiek startpakket worden aangeschaft met daarin de volgende onderdelen:

- materialendoos met zes uitgewerkte thema's,
- themamap,
- zes prentenboeken.

Poppen Sil en Lis zijn los verkrijgbaar.

Schema van alle beschikbare materialen voor Sil op school

Soort Materiaal	Algemeen materiaal	Thema-materiaal	Gedrukt / fysiek	Digitaal	Werving
Materialendoos* : bevat woordkaarten bij de zes thema's uit de themamap, hoekkaarten, planbordkaarten (activiteitenkaartjes), dagritmekaarten, seizoenkaarten, dagen-van-de-weekkaarten en naamkaarten voor planbord, kapstok, stoel et cetera.	x		x	x	
Poppen Sil en Lis : fysieke poppen van de hoofdfiguren van Sil op school.	x		x		
Algemene handleiding : algemene handleiding met een verantwoording en uitleg van hoe Sil op school in elkaar zit.	x			x	
Jaarplanning : ieder schooljaar staat er een nieuwe jaarplanning online met daarin drie vaste thema's en drie actuele/digitale thema's. Deze is als leidraad te gebruiken.	x			x	
Doeloverzicht : hierin staat aangegeven welke doelen per ontwikkeldomein (Taal, Rekenen, Motoriek en Sociaal-emotionele ontwikkeling) worden aangeboden per thema (1-6) aan groep 1 en/of groep 2.	x			x	
Vakantieboek : een doe-boek met allerlei activiteiten en spelletjes om thuis, in de vakantie te doen.	x			x	
Veterstrikdiploma : een diploma dat de leerkracht kan personaliseren.	x			x	
Maandkaarten : kaarten van de maanden van het jaar.	x			x	
Themamap* : bevat zes thema's, namelijk de vaste thema's waarvan er standaard drie in de planning van		x	x	x	

een schooljaar zijn opgenomen: 1. Welkom op school, 2. Nieuwsgierig, 3. Pepernoten en kerstkransjes, 4. Winterkost, 5. Sil en de beestenboel en 6. Op reis met Sil en Lis.					
Prentenboeken* : zes prentenboeken die bij de thema's in de themamap horen. Ze zijn los en als pakket verkrijgbaar.		x	x	x	
Archief : er is een archief met ontwikkelde digitale thema's. De zes vaste thema's zijn zowel in gedrukte vorm verkrijgbaar (zie Themamap), als digitaal in het archief.		x	deels: zes vaste thema's	x	
Flyers : <i>Snel aan de slag met Sil op school</i> : aan de hand van afbeeldingen van het materiaal wordt kort uitgelegd waaruit het materiaal bestaat, hoe het is opgebouwd en hoe je er mee kunt werken. <i>Trainingen Sil op school</i> : geeft een overzicht van de trainingsmogelijkheden. Nieuwsbrief : Geïnteresseerden kunnen zich via de website ook inschrijven voor een nieuwsbrief die zes keer per jaar verschijnt (voor de start van een nieuw thema).				x	x
				x	x

*de materialendoos, themamap en prentenboeken zijn als startpakket verkrijgbaar.

Locatie en type organisatie

x Basisvoorziening voor alle kinderen en jongeren
0 Voorziening voor lichte hulp en ondersteuning
0 Gespecialiseerde hulp

Sil op school wordt uitgevoerd op school. Het klaslokaal, de gymzaal en het schoolplein zijn de specifieke ruimtes waar de activiteiten plaatsvinden. De leerkrachten van de school voeren de interventie Sil op school uit.

Opleiding en competenties van de uitvoerders

Leerkrachten zijn de uitvoerders van de interventie. Zij moeten een afgerond pabo-diploma bezitten, en bij voorkeur affiniteit hebben met het jonge kind. Met een pabo-diploma beschikken de uitvoerders over de volgende zeven basiscompetenties: interpersoonlijke, pedagogische, vakinhoudelijke en didactische, organisatorische competenties, competenties in het samenwerken met collega's, in het samenwerken met de omgeving en competenties in reflecteren en ontwikkelen. Deze basiscompetenties zijn minimaal nodig om te kunnen werken met Sil op school. Bij inzet van Sil op school als regulier programma met nadruk op vve-aanbod is het bezit van een vve-certificaat voor de leerkracht daarnaast optioneel of verplicht; dit hangt af van de eisen die de gemeente stelt waar de school gevestigd is.

Om leerkrachten zo optimaal mogelijk te kunnen laten werken met Sil op school, is er een trainingsaanbod (optioneel). Dit aanbod bestaat uit een 1) kennismakingsworkshop, 2) een basistraining en 3) een training op maat. De trainingen worden uitgevoerd door gecertificeerde trainers van de CED-Groep. 1) De kennismakingsworkshop duurt 2 uur en is bedoeld voor leerkrachten van groep 1 en 2 die overwegen om met Sil op school te gaan werken. In de workshop staat informatie over de interventie centraal: aan bod komt waar het materiaal uit bestaat, hoe ermee gewerkt kan worden, wat de uitgangspunten en de doelen zijn. 2) De basistraining bestaat uit vier modules van 3,5 uur en twee tussentijdse groepsbezoeken per deelnemer en is bedoeld voor vve-gecertificeerde leerkrachten en leerkrachten die niet opgaan voor vve-certificering van scholen die besloten hebben om te gaan werken met Sil op school. In de modules wordt ingegaan op de inhoud en de organisatie, op leerkrachtvaardigheden en op groepsplannen en opbrengstgericht werken. 3) De training op maat tot slot is bedoeld voor leerkrachten die al met Sil op school werken en zich verder willen bekwamen op bepaalde onderwerpen. Er is keuze uit verschillende modules, zoals een rijke speel-leeromgeving, spelen in hoeken, het stimuleren van sociale vaardigheden en zelfstandigheid, spelend leren en spel verrijken, woordenschatdidactiek, interactief voorlezen, ouderparticipatie en het volgen van de ontwikkeling en het hierop afstemmen van de activiteiten.

Leerkrachten die willen opgaan voor vve-certificering volgen een uitgebreid traject. Zij krijgen eerst een zogenoemde Quickscan (zie hieronder) en op basis daarvan wordt een plan op maat gemaakt (inclusief groepsbezoeken). Deelnemers van de basistraining Sil op school en de training op maat krijgen na het volgen van de training een extra vve-certificaat.

Om de competenties van de leerkrachten en het schoolklimaat van het onderbouwteam in kaart te brengen, wordt voorafgaand aan de Sil op school-training een QuickScan afgenomen. Deze bevat de volgende onderdelen:

- Didactisch handelen;
- Pedagogisch klimaat;
- Vve-programma;
- Ouderbeleid;
- Ontwikkeling, begeleiding en zorg.

De onderdelen worden ingevuld met een beoordelingssysteem van -/- tot +/+.

Kwaliteitsbewaking

De kwaliteit van de uitvoering van Sil op school wordt op verschillende manieren bewaakt en heeft betrekking op verschillende doelgroepen, waaronder nieuwe gebruikers, uitvoerders, trainers en ontwikkelaars van de interventie. Dit wordt hieronder nader toegelicht.

- Kwaliteitsbewaking bij nieuwe gebruikers van Sil op school: alle gebruikers van Sil op school zijn bekend bij de CED-groep vanwege de licenties die zij gebruiken en/of door de aanvraag van proefthema's. Vanuit de CED-Groep wordt door gecertificeerde trainers contact opgenomen, via de mail of telefonisch, met nieuwe gebruikers van Sil op school. Er wordt dan informatie verstrekt over het trainingsaanbod. Om de kwaliteit te waarborgen, zouden leerkrachten die met Sil op school werken idealiter

minimaal de kennismakingsworkshop en de basistraining moeten volgen. Maar het is aan de school om al dan niet in te gaan op het trainingsaanbod en het is de verantwoordelijkheid van de school om te zorgen voor een kwalitatief goede uitvoering van Sil op school als besloten wordt om geen training te volgen. Vanuit Sil op school verwachten we dat deze scholen zich goed inlezen in de algemene handleiding voordat ze van start gaan met een thema.

- Kwaliteitsbewaking bij uitvoerders met een licentie Sil op school door scholingstraject:
 - Trainingsaanbod (optioneel): Het trainingsaanbod van Sil op School bestaat uit een kennismakingsworkshop, een basistraining en een training op maat door gecertificeerde Sil op school-trainers (zie 'opleiding en competenties van de uitvoerders').
 - Quikscan: de scholing voor leerkrachten en ib'ers start met het invullen van de Quikscan. De onderdelen van de Quikscan zijn een nulmeting op team- en op leerkrachtniveau en vormen de basis voor een plan van aanpak voor een kwalitatief voldoende uitvoering van Sil op school. Aan het einde van de gevolgde Sil op schooltraining wordt de Quikscan nogmaals ingevuld door de trainer en de ib'er en/of teamleider onderbouw van de desbetreffende school. Zodoende wordt de proceskwaliteit van het onderbouwteam van de school in beeld gebracht. Daarna kunnen verdere aandachtspunten hieruit door de schoolleiding opgenomen worden ter bewaking en borging van het onderwijs aan het Jonge Kind.
 - Groepsbezoeken: Verder staan in het scholingstraject van Sil op school twee groepsbezoeken door de gecertificeerde Sil op school-trainer bij de betreffende leerkrachten gepland, met als leidraad een observatielijst. Voor de borging van dit scholingstraject loopt vanuit de school de ib'er of onderbouwcoördinator mee met de groepsbezoeken. In deze groepsbezoeken staan de specifieke leerkrachtcompetenties en vaardigheden centraal die in de trainingsmodules besproken zijn, zoals klassenmanagement, leerkrachtgedrag qua spelbegeleiding en didactische en pedagogische uitvoering van de activiteiten van Sil op school. Leerkrachten geven aan waar punten ter verbetering liggen (zelfreflectie). Na de groepsbezoeken volgt per leerkracht een gesprek in aanwezigheid van een ib'er en/of directielid om ervoor te zorgen dat de verbeterpunten opgepakt worden, bijvoorbeeld in het persoonlijk ontwikkelingsplan (pop).
 - Planmatig werken: De scholing houdt het cyclische werken aan vanuit opbrengstgericht werken zodat het totaalprogramma Sil op school binnen het onderwijs aan het Jonge Kind geïmplementeerd en geborgd kan worden. Door het planmatig werken kan het onderwijs aan het Jonge Kind met Sil op school verbonden worden met andere systemen, zoals hun eigen observatie- en registratiesysteem en de cyclus van kwaliteitszorg binnen de school.
 - Vervolgtraject: Het eventuele vervolgtraject in het tweede jaar zorgt voor borging van de basistraining die in het eerste jaar heeft plaatsgevonden. De leerkrachten oefenen met persoonlijke leerdoelen. Daarnaast stemt de trainer tijdens het vervolgtraject af hoe borging van leerkrachtvaardigheden stand

houdt. De ib'ër van de school is verder verantwoordelijk voor de borgingsafspraken op de school met betrekking tot onderwijskwaliteit en uitvoering vve in de groepen 1-2. Het jaarlijks herijken komt terug in de kwaliteitskalender van de desbetreffende school, dit kan nogmaals gebeuren voor het gehele onderbouwteam met de Quikscan vanuit Sil op school, zodat de proceskwaliteit goed in beeld blijft. Daarnaast krijgt de schoolleiding met de observatieformulieren vanuit de Sil op school-training handvatten voor de borging van de kwaliteitsmeting onderwijs aan het Jonge Kind met Sil op school. Deelnemers van het scholingstraject ontvangen een certificaat waarop alle behandelde onderdelen beschreven staan.

- Kwaliteitsbewaking gecertificeerde Sil op school-trainers: binnen de unit Jonge Kind van de CED-Groep worden de trainers op de hoogte gehouden van nieuwe ontwikkelingen vanuit de Sil op school-ontwikkelgroep. Nieuwe collega's die trainer Sil op school worden, krijgen een interne training bij de CED-groep.
- Kwaliteitsbewaking binnen ontwikkelgroep Sil op school van CED-Groep: de CED-Groep heeft een ontwikkelgroep Sil op school die bestaat uit ontwikkelaars en onderzoekers vanuit de unit R&D en uit adviseurs en trainers Sil op school van de unit Jonge Kind. Zij zorgen ervoor dat nieuwe relevante wetenschappelijke ontwikkelingen verwerkt worden in het totaalprogramma en/of gecommuniceerd worden met de uitvoerders via de nieuwsbrieven. Sil op school is een digitaal totaalprogramma waardoor nieuwe ontwikkelingen relatief makkelijk door te voeren zijn.

De CED-Groep heeft tot slot een helpdesk voor de gebruikers van Sil op school. Ze kunnen hier (telefonisch) terecht met vragen rondom Sil op school. Via de website van Sil op school kunnen ook vragen gesteld worden.

Randvoorwaarden

Organisatorische randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de interventie:

- Bevoegde leerkrachten voor de uitvoering.
- Gebruik van een erkend kindvolgsysteem.
- Een geschikte locatie, zoals een school met basisvoorzieningen: een groepslokaal met mogelijkheden voor hoeken en een kring, een speelzaal en een buitenplein. Er wordt hierbij uitgegaan van standaard afmetingen en inrichting van deze ruimtes. Aandachtspunt is dat er in het klaslokaal ruimte moet zijn voor de opstelling van een kleine kring en een grote kring.
- De aanwezigheid van verschillende hoeken in de ruimte: themahoek, bouwhoek, zand-watertafel, rekenhoek, boekenhoek, taal/schrijfhoek, ontdekhoek, knutselhoek, muziekhoeke.
- De aanwezigheid van computers/tablets en ontwikkelingsmaterialen voor groep 1-2 ten aanzien van de domeinen taal, rekenen, sociaal-emotioneel en motoriek.
- De materialen van Sil op school worden aangeschaft (zoals de poppen Lis en Sil) en de school heeft een licentie op de website www.silopschool.nl.
- Er worden geen specifieke eisen gesteld aan het aantal kinderen in de groep 1-2.

Extra organisatorische randvoorwaarden bij inzet als vve-interventie:

- Voor een optimale invoering van Sil op school moeten de kwaliteitsindicatoren die door de Inspectie van het onderwijs bij voor- en vroegschoolse educatie worden gegeven van voldoende kwaliteit zijn.
- Om tot een juiste implementatie en verhoging van de kwaliteit van uitvoering te komen zal het trainingstraject gevolgd moeten worden door de betreffende uitvoerders, zodat er een borging van de uitvoering van de vve-interventie ontstaat.
- Als Sil op school als vve-interventie gebruikt wordt, moeten er extra voorzieningen gecreëerd worden om ouders de mogelijkheid te bieden om meer betrokken te zijn bij het onderwijs aan hun kinderen. De school heeft een inspanningsverplichting als het gaat om kinderen met een vve-indicatie. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld themamomenten, zoals bij de start van nieuwe thema of de aanwezigheid in het schoolteam van een contactpersoon als ouderconsulent.

Contextuele randvoorwaarden om aan contra-indicaties tegemoet te komen:

Educatief partnerschap is een belangrijk onderdeel. Het kan nodig zijn om extra hulp van derden in te zetten, zoals:

- Werken met tolken.
- Maatjeswerk (vanuit het maatschappelijk werk).
- Organisaties die betrokken zijn bij de kinderen in de thuissituaties, zoals Spel aan huis en Voorleesexpres.

Implementatie

De implementatie van Sil op school gebeurt door de leerkrachten van groep 1-2, samen met de onderbouwcoördinator en de intern begeleider van de school, desgewenst onder leiding van een gecertificeerde Sil op school-trainer. Parallel aan de uitvoering van Sil op school loopt het optionele scholingstraject. Voor de implementatie wordt gebruikt gemaakt van het model van Fleuren, Wiefferink en Paulussen (2004). Dit model onderscheidt vier verschillende fases voor de implementatie van interventies: de disseminatiefase, de adoptiefase, de gebruikersfase en de behoudsfase. Hieronder wordt toegelicht hoe die fases zijn ingevuld voor Sil op school.

Disseminatiefase:

- Voorlichting door middel van website, nieuwsbrieven, persoonlijke communicatie van Sil op school-trainers met gebruikers, nieuwsberichten van de unit Jonge Kind vanuit CED-groep, artikelen en advertenties in tijdschriften voor Jonge Kind, zoals HJK.
- Gratis workshop voor nieuwe geïnteresseerde leerkrachten op (speciale) basisscholen.

Adoptiefase:

- Op maat motiveren van scholen en gebruikers door gecertificeerde Sil op school-trainers.
- Afname QuikScan ten aanzien van vve-scholing en leerkrachtvaardigheidsniveau passend bij visie (speciaal) basisonderwijs.

Gebruikersfase:

- Handleiding en website voor gebruikers.
- Persoonlijke ondersteuning voor coördinatie (speciale) basisschool.
- Trainingen voor de leerkrachtenteams die Sil op school als interventie gebruiken.
- Groepsbezoeken bij de uitvoering door de leerkrachten.

Behoudsfase:

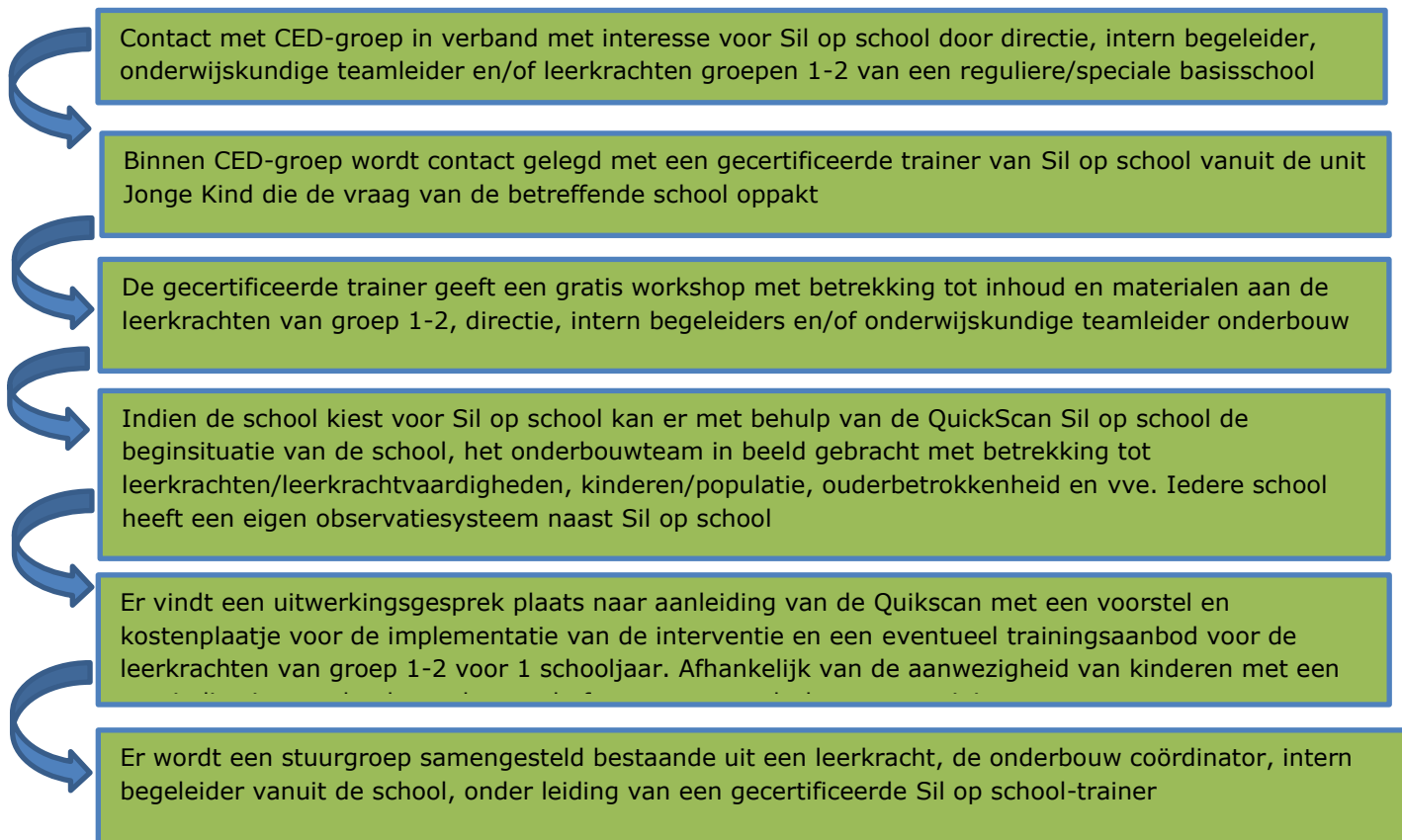
- Afname QuickScan voor de tweede keer om verbetering in het gehele ondersteuningsproces aan te geven.
- Sil op school-trainer stelt samen met school een borgingsdocument/kwaliteitskaart op.
- Persoonlijk contact met gebruikers van Sil op school via de Sil op school-trainer.
- Helpdesk voor gebruikers van Sil op school.
- Met regelmaat gebruikersonderzoeken uitvoeren.

In het schema op de volgende pagina wordt uitgelegd hoe een implementatietraject Sil op school verloopt. De kleuren in het schema hebben de volgende betekenis:

- Groen: start traject vanaf eerste contact. Parallel hieraan lopen paars en geel:
- Paars: acties school zelf voor uitvoering/gebruik,
- Geel: contact met gecertificeerde trainer Sil op school,
- Oranje: afronding jaar 1 (evaluatie en borging) en eventuele start jaar 2.

Schematische weergave van implementatie interventie Sil op school

Disseminatiefase en Adoptiefase:

Gebruikersfase: Twee lijnen die parallel uitgevoerd worden. Paars = door school zelf, Geel = met trainer

School doet licentieaanvraag bij CED-groep voor www.silopschool.nl om te gaan werken met de digitale onderdelen van Sil op school. School schaft Startpakket aan en poppen Sil en Lis.

School leest zich in en bereidt zich voor:
-Handleiding lezen
-Jaarplanning thema's vaststellen
-Eerste thema uitwerken: voorbereiding, inleiding lezen, speelleeromgeving creëren, materialen verzamelen, ouderbrieven.

School werkt met het programma:
-Week- en dagplanning maken
-Thema uitvoeren
-Reflecteren, observeren en in eigen systeem de ontwikkeling van de kinderen noteren met gebruik van het doelenschema van het thema.

Naar aanleiding van de QuickScan wordt er een trainingsaanbod gedaan aan het onderbouwteam van de school: een standaard traject (vier modules) of een traject op maat waarbij standaard

twee groepsbezoeken worden afgelegd door de gecertificeerde Sil op schooltrainer en de intern begeleider of onderbouwcoördinator van de school.

Evaluatie einde eerste jaar

- Trainer neemt Evaluatietraject en QuickScan opnieuw af ter vergelijking met de start van het traject.
- Trainer legt leerkrachtvaardigheden vast en bespreekt eventuele persoonlijke trajecten indien bepaalde doelen met betrekking tot leerkrachtgedrag niet behaald zijn.

Borging

- Trainer stelt samen met de school een Kwaliteitskaart/borgingsdocument op met daarin:
 - het gebruik van de interventie
 - passend leerkrachtgedrag/vaardigheden om te werken met Sil op school
 - notitie van welke leerkrachten een vve-certificaat hebben
 - beschrijving van werkwijze betrokkenheid intermediaire doelgroep ouders.

Trainer en ontwikkelgroep Sil op school onderhouden contact met gebruikers via mail, helpdesk van Sil op school, nieuwsbrieven en gebruikersenquête. Daarnaast onderhoudt de trainer persoonlijk contact met de scholen die begeleid zijn via training, eventueel kan hier ook persoonlijke coaching van een leerkracht uit voortkomen.

Kosten

- Er is een gratis kennismakingsworkshop, bedoeld voor leerkrachten van groep 1 en 2, om een weloverwogen keuze te kunnen laten maken voor Sil op school. In deze bijeenkomst van twee uur krijgt de school informatie over het programma en de scholingsmogelijkheden.
- Indicatie kosten implementatie trainingstraject:

Trainingsaanbod Sil op school	Kosten (richtprijzen)	Inhoud
Eerste jaar: Basistraining door gecertificeerde trainer (vier modules van 3½ uur en twee groepsbezoeken van 1 uur per leerkracht)	Gehele onderbouwteam, maximaal 15 personen op locatie: basistarief zonder reiskosten: €3648,- Afhankelijk van uurprijs CED-Groep van dat kalenderjaar	In de modules wordt ingegaan op de inhoud van Sil op school op en de organisatie, op leerkrachtvaardigheden en op groepsplannen en opbrengstgericht werken
Eventueel tweede jaar: Vervolgtraining (twee modules van 3½ uur)	Op offertebasis*, bijvoorbeeld bij twee extra modules: €2000,- Afhankelijk van uurprijs CED-Groep van dat kalenderjaar	Wordt op basis van de beoordeling op de QuickScan specifiek gemaakt bij onvoldoende kwaliteitsuitvoering Sil op school

**De kosten voor de vervolgtraining worden vastgesteld op offertebasis, afhankelijk van de beoordeling op de QuickScan.*

- **Materiële kosten:**

Noodzakelijk:

- De licentieprijs voor inlog op de website van Sil op school bedraagt € 350,- per jaar (prijs van 1 mei 2023, zie website voor actuele prijzen). Een school kan hiervoor zeven thema's uit het hele archief kiezen.
- Poppenset Sil en Lis à € 65,50 (1 set per groep)

Optioneel:

- Materialendoos à €218,50 (1 per groep)
- Themamap à €332 (1 per groep)
- Startpakket à €668 (1 per groep)

Overig:

Verder wordt er gewerkt met veelal kosteloze materialen die de leerkracht zelf verzamelt, en/of (knutsel)materialen die standaard aanwezig zijn in de onderbouw van het basisonderwijs.

3. Onderbouwing

Probleem

Sil op school richt zich op het voorkomen of verminderen van onderwijsachterstanden bij jonge kinderen. Onderwijsachterstanden zijn het gevolg van een ongunstige economische, sociale of culturele omgeving (Kloprogge & de Wit, 2015). Kinderen met dergelijke ongunstige omgevingskenmerken doorlopen een minder gunstige ontwikkeling en presteren lager dan men op basis van hun capaciteit zou verwachten (Kloprogge & de Wit, 2015).

Deze negatieve effecten kunnen vergaande en negatieve consequenties hebben voor het maatschappelijk functioneren van leerlingen op latere leeftijd. Onderwijsachterstanden betreffen namelijk niet alleen verspilling van talent (Melhuish, 2015), maar een onderwijsachterstand heeft ook een negatieve invloed op de participatie van het kind in de samenleving en veroorzaakt ook kansenongelijkheid (Leseman e.a., 2017; Melhuish, 2015).

Spreiding

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat:

- in schooljaar 2021-2022 1.370.934 kinderen het reguliere basisonderwijs bezochten;
- een op de tien van deze groep op basis van de gewichtenregeling tot achterstandsleerling werd gerekend;
- van ruim 87 duizend leerlingen beide ouders een laag opleidingsniveau hadden;
- van nog eens 73 duizend leerlingen beide ouders een zeer laag opleidingsniveau hadden (of de ene ouder had een laag en de andere ouder een zeer laag opleidingsniveau);
- in totaal 379.503 kinderen een migratieachtergrond hebben (27,6%; CBS, 2022);
- 44,9% van de 6477 reguliere PO scholen/locaties een schoolgewicht hebben dat groter of gelijk aan is 30. De schoolweging loopt van 20 tot 40. Hoe lager de schoolweging, hoe minder complex de leerlingenpopulatie en hoe hoger de resultaten die we van de school mogen verwachten (CBS monitor 2021-2022).

Hoewel de laatste jaren het aantal achterstandsleerlingen licht daalt (CBS, 2019) blijft het belangrijk om onderwijsachterstanden tijdig te signaleren en gepast te interveniëren. Want een risico op onderwijsachterstanden betekent ook vaak dat deze leerlingen de basisschool verlaten met een achterstand. Deze achterstand strookt echter niet met de capaciteiten van de leerling.

Het CBS specificeerde vijf voorspellende omgevingsindicatoren betreffende risico's op onderwijsachterstanden (Posthumus, Scholtes & Walhout, 2019) en concludeerde dat de combinatie van de volgende factoren de kans op een onderwijsachterstand voorspellen:

- het opleidingsniveau van beide ouders: hoe hoger het opleidingsniveau van beide ouders, hoe beter de prestaties van het kind. En ook het omgekeerde geldt: hoe lager het opleidingsniveau, hoe lager de schoolprestaties van het kind;
- het herkomstland van moeder: als dit land niet Nederland is, maar in Oost-Azië ligt, gaat er een positief effect van uit op de schoolprestaties van het kind, in andere gevallen niet;
- de verblijfsduur van de moeder in Nederland: als dit korter dan vijf jaar is, heeft dit een negatieve uitwerking op de schoolprestaties van het kind;

- het gemiddelde opleidingsniveau van alle moeders op de school: naarmate dit gemiddelde hoger is, presteren de leerlingen op die school beter;
- of de ouders in de schuldsanering zitten: hier gaat een negatief effect van uit: de schoolprestaties van kinderen met ouders in de schuldsanering zijn gemiddeld lager.

Oorzaken

Het samenspel van dergelijke ongunstige omgevingsindicatoren veroorzaakt veelal een minder stimulerende omgeving voor leerlingen. In een minder stimulerende omgeving vinden minder interacties plaats tussen kinderen en verzorgers (Hoff, 2006; Fukkink, Jilink, & Oostdam, 2017; Leseman e.a., 2017; Leseman & Veen, 2016; Melhuish, 2015), terwijl deze interacties de ontwikkeling van kinderen op cognitief en sociaal-emotioneel vlak positief beïnvloeden.

Bij onvoldoende compensatie van ongunstige omgevingskenmerken zijn de negatieve effecten vaak hardnekkig (Fukkink e.a., 2017). Versterking van leerkrachtgedrag op de domeinen taal, rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling en motoriek zorgen voor het extra stimuleren van kinderen met risico's op onderwijsachterstanden. Hoe eerder men begint met het stimuleren van deze vier ontwikkeldomeinen, hoe groter de positieve effecten zijn (Leseman e.a., 2017; Passaretta e.a., 2020). Vve-programma's zijn een effectief middel ter compensatie van ongunstige omgevingskenmerken (Havnes & Mogstad, 2011; Melhuish e.a., 2008; Raver e.a., 2008) en hebben een blijvend positief effect op vermindering van onderwijsachterstanden en de kansengelijkheid in de samenleving (Leseman & Veen, 2016). Voorwaarde hierbij is dat de emotionele en educatieve proceskwaliteit hoog zijn.

Aan te pakken factoren

Bij het tegengaan of verkleinen van onderwijsachterstanden gaat het om het creëren van een gelijk speelveld door te compenseren voor milieugebonden achterstand, dus in het onderwijs proberen te voorzien in de stimulans die de kinderen van huis uit niet meekrijgen, ongeacht hun feitelijke leerprestaties. De aan te pakken factoren zijn driedelig: enerzijds wordt er gecompenseerd voor de ongunstige omgevingsfactoren en anderzijds de beschermende factoren leerkrachtgedrag/-vaardigheden en ouderbetrokkenheid.

1. Compensatie van ongunstige omgevingsfactoren: Ten eerste worden ongunstige omgevingsfactoren gecompenseerd, omdat ze het probleem van onderwijsachterstanden veroorzaken. Sil op school kan de omgevingsfactoren niet rechtstreeks aanpakken, maar het kan als dekkend totaalprogramma wel het probleem van risico op onderwijsachterstanden compenseren. Hiertoe wordt gewerkt aan subdoelen voor de verschillende ontwikkeldomeinen.
2. Leerkrachtgedrag/-vaardigheden: om te werken aan de subdoelen voor de verschillende ontwikkeldomeinen creëert Sil op school een stimulerende schoolomgeving met kwalitatief goed onderwijs voor kinderen met ongunstige omgevingsfactoren, vanuit een wetenschappelijke onderbouwing. Hiertoe biedt Sil op school door middel van uitgewerkte activiteiten concrete handvatten voor leerkrachtgedrag en trainingsmodules voor leerkrachtvaardigheden. Onder leerkrachtgedrag wordt verstaan welk gedrag de leerkracht vertoont om kinderen zich optimaal te laten ontwikkelen, bijvoorbeeld door model te staan voor de kinderen. Onder leerkrachtvaardigheden worden de vaardigheden verstaan die

een leerkracht moet bezitten om goed onderwijs te geven: een doelgericht klassenmanagement en een goed pedagogisch klimaat creëren..

3. Ouderbetrokkenheid: Daarnaast zet Sil op school in op ouderbetrokkenheid. Dit wordt gedaan met het subdoel over het vergroten van de thuisbetrokkenheid. Dit houdt in dat ouders thuis betrokken zijn bij hetgeen de kinderen doen op school en de cognitieve/leerontwikkeling van hun kind stimuleren.

Verantwoording

Compenseren voor ongunstige omgevingsfactoren

Om te compenseren voor ongunstige omgevingsfactoren werkt Sil op school aan de brede ontwikkeling van kleuters in een stimulerende, rijke speelleeromgeving. Ook biedt Sil op school een breed scala aan thema's die aansluiten bij de belevingswereld van jonge kinderen en hun woordenschat en kennis van de wereld uitbreiden. Dit wordt hieronder toegelicht.

Werken aan brede ontwikkeling middels een totaalprogramma

Stimulering van de brede ontwikkeling op verschillende ontwikkelingsaspecten, zoals taal, rekenen, sociaal emotionele ontwikkeling en motoriek, verkleint onderwijsachterstanden op de lange en op de korte termijn (Van Huizen, 2018; Leseman & Veen, 2016). Hoe eerder er begonnen wordt met het stimuleren van deze vier ontwikkeldomeinen, hoe groter de positieve effecten zijn (Leseman e.a., 2017; Passaretta, Skopek, & van Huizen, 2020). Totaalprogramma's waarin alle ontwikkeldomeinen aan bod komen, zijn bovendien effectiever dan programma's waarin één domein aan bod komt (Nap-Kolhoff et al., 2008). Dit heeft er mee te maken dat achterstanden in één van de ontwikkeldomeinen belemmerend kunnen zijn voor de ontwikkeling op andere domeinen.

De didactische opbouw van de Sil-activiteiten is gestructureerd. Een didactische opbouw in activiteiten laat leerlingen wennen aan schoolse (formele) vaardigheden en dat zorgt weer voor betere leerprestaties in groep 3 (Melhuish, 2015). Echter, juist de combinatie van spelgericht onderwijs en een schoolse aanpak zorgt voor positieve effecten van vve-programma's. Daarom is de opbouw van de activiteiten van Sil op school gestructureerd, maar de uitvoering spelenderwijs. De Sil-activiteiten hebben een herkenbare opbouw van Introductie-Kern-Afsluiting. Alle gangbare instructiemodellen passen bij deze opbouw, bijvoorbeeld directe instructiemodel (Rosenshine, 1976), EDI (Expliciete Directe Instructiemodel, Hollingsworth & Ybarra, 2020) en DPL (Doordacht Passend Leren, Bouwman & Mulder, 2020).

Taal en taalstimulering lopen als een rode draad door Sil op school en dit ontwikkeldomein krijgt de meeste nadruk. Veel jonge kinderen in achterstandssituaties hebben te maken met achterstanden in taalvaardigheid. Dit belemmert hen ook om zich te ontwikkelen op andere gebieden. Zonder ingrijpen komt hun algehele (cognitieve) ontwikkeling en hun schoolloopbaan in gevaar. Ieder thema van Sil op school biedt elf taalactiviteiten. Er wordt gewerkt aan ontluikende en beginnende geletterdheid met taaldoelen op het gebied van mondelinge taalvaardigheid, taalbeschouwing, lezen en schrijven.

Tijdens alle activiteiten wordt gewerkt aan de woordenschatontwikkeling van de kinderen, ook tijdens activiteiten waar de ontwikkelingsdomeinen rekenen, sociaal-emotioneel en motoriek centraal staan. Het woordenschataanbod van Sil op school komt in eerste instantie uit de Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (BAK-lijst; Mulder,

Timman & Verhallen, 2009). Bij iedere activiteit staan vijf woorden centraal met de BAK-lijst als uitgangspunt. De woorden uit de BAK-lijst die kinderen zo vaak tegenkomen dat zij die vanzelf leren hebben geen plaats in het woordenschaat aanbod van Sil op school, maar komen uiteraard wel aan bod binnen de activiteiten. Het woordenschaat aanbod bevat ook woorden buiten de BAK-lijst om. Sommige actuele thema's lenen zich bijvoorbeeld uitstekend voor woorden die minder vaak voorkomen en zodoende niet in de BAK-lijst staan. Binnen een thema worden honderd doelwoorden aangeboden (vijf per activiteit) en van vijftig doelwoorden is een woordkaart gemaakt met een afbeelding van het woord. Deze woordkaartwoorden zijn vetgedrukt in de woordverzichten.

Woorden uit het Sil-thema worden vooraf apart aangeboden aan kinderen met een achterblijvende woordenschatontwikkeling. Dit is *pre-teaching*. Het is een krachtige en noodzakelijke aanpak voor kinderen in het intensieve arrangement, zoals vve-leerlingen en tweedetaalleerders (Bijl-van Gelder, Dalhuisen-Kooij & van Hasselt, 2017). Deze kinderen pikken de woorden immers niet vanzelf op uit de activiteit of het verhaal. Gedurende de dag komen de woorden terug in de activiteit zelf, in de hoeken en bij het creëren en grijpen van kansen. De activiteiten bieden de woorden aan middels de drie pijlers van interactief taalonderwijs: betekenisvol, sociaal en strategisch leren (denken) (www.expertisecentrumnederlands.nl). Dit betekent dat de woorden aan bod komen tijdens het gesprek dat naar aanleiding van de activiteit ontstaat. De activiteit geeft voor één van de vijf woorden een betekenisvolle cluster. De overige clusters bedenken de leerkrachten zelf. Herhaling van de woorden vindt gedurende het thema constant plaats. De woorden zijn functioneel en te gebruiken binnen diverse contexten.

Naast aandacht voor taal en taalstimulering is er extra aandacht voor de *rekenontwikkeling*. Rekencontexten voor jonge kinderen zijn vaak talig, en bevatten vaak meer complexe taal en complexere woordenschat dan de taal in het dagelijks leven (Verbruggen & Bank, 2013). Daarnaast hebben jonge kinderen in achterstandssituaties minder rekenervaringen. Van belang is dat rekencontexten uit bijvoorbeeld het dagelijks leven frequent aan bod komen in spelsituaties. Een thema van Sil op school biedt vijf rekenactiviteiten.

Sociaal-emotionele ontwikkeling wordt ook gezien als belangrijk ontwikkeldomein voor de algehele ontwikkeling van een kind. Sociaal-emotionele vaardigheden helpen kinderen bij het geloof in eigen kunnen, herkennen en beheersen van emoties, keuzes maken, aangaan van relaties met anderen en het kunnen omgaan met tegenslag. Kinderen gaan er ook beter door leren (Kloosterboer, 2021). Kinderen hebben sociale kennis, vaardigheden en houdingen nodig (CED-Groep, 2008). De activiteiten van Sil op school bevorderen zowel de kennis, vaardigheden als houding van kinderen. Kennis verwijst naar wat je moet weten voor het tonen van sociaal competent gedrag; vaardigheden naar wat je moet kunnen om dat gedrag te tonen en houding naar wat je moet willen om dat gedrag te laten zien. Een thema van Sil op school biedt gemiddeld twee activiteiten die specifiek gericht zijn op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.

De motorische ontwikkeling van kinderen is nauw verbonden met hun talige en sociaal-emotionele ontwikkeling (Bertrands, De Medts & Descheppere, 2004). Er zijn aanwijzingen dat goede motorische vaardigheden een positieve bijdrage leveren aan schoolse vaardigheden (Van Leeuwen, 2008). Sil op school besteedt zowel aandacht aan de ontwikkeling van de grote als de kleine motoriek. De kleine motoriek wordt gestimuleerd in activiteiten rondom beeldende vorming en voorbereidende schrijfactiviteiten. Een thema van Sil op school biedt gemiddeld twee activiteiten die specifiek gericht zijn op de motorische ontwikkeling van kinderen

Naast de genoemde vier ontwikkeldomeinen biedt Sil op school als totaalprogramma inhoud voor wetenschap en techniek, biologie, wereldoriëntatie, beeldende vorming, sport en (buiten)spel, verkeer, muziek, dans en drama. De ontwikkeldomeinen komen altijd voor in de context van spel. Spel biedt de betekenisvolle context voor jonge kinderen waarin zij zich kunnen ontwikkelen. Dit wordt hieronder toegelicht.

Leren door spelen in stimulerende, rijke speelleeromgeving

Begeleid spel van hoge kwaliteit en in kleine groepen kan de ontwikkeling van jonge kinderen ondersteunen. Spelverrijking door de professional heeft een positief effect op de reken- en taalontwikkeling van jonge kinderen (Slot et al., 2015). Kindgeïnitieerd spel samen met een volwassene biedt namelijk kansen om denkvragen te stellen en zo bij te dragen aan de cognitieve en taalontwikkeling van kinderen (Siraj-Blatchford et al., 2002). Kinderen leren meer als zowel het kind als volwassene betrokken is én de inhoud van hun uitwisseling leerprocessen bij het kind bevordert. Er bestaan voorzichtige aanwijzingen dat spel in de voorschoolse periode de ontwikkeling van aandacht en de werkhouding van leerlingen positief beïnvloedt (Veen et al., 2017). Spel is zodoende zeer geschikt als uitgangspunt voor ontwikkelingsstimulering in de vroegschoolse periode (Melhuish, 2018).

Begeleid spel staat centraal in Sil op school. Een thema start met doelgerichte activiteiten gekoppeld aan begeleid spel of aan voorlezen. Deze activiteiten geven de leerlingen inbreng voor spelideeën. Daarna volgen activiteiten voortkomend uit of nodig voor het begeleid spel. Gedurende het thema breiden leerlingen hun spel steeds verder uit. Alle activiteiten zijn beschreven in de context van spel.

Naast spelactiviteiten is de speelleeromgeving van belang voor de ontwikkeling van kinderen. Een ideale speelleeromgeving biedt herkenning en veiligheid voor alle kinderen. Het is een plek waar kinderen worden uitgenodigd tot samenspel, maar waar ze ook de mogelijkheid hebben om zich even terug te trekken en alleen te spelen. Door een diversiteit aan materialen aan te bieden, worden verschillende vormen van spel gestimuleerd. Hierdoor blijven de kinderen geboeid en worden ze gestimuleerd in hun brede ontwikkeling (van Reeuwijk & Be, 2020).

Binnen Sil op School wordt veel aandacht besteed aan de inrichting van de speelleeromgeving binnen een thema. Bovendien zijn zowel de ruimte als de materialen afgestemd op onderwerpen die leven voor de kinderen (binnen een thema). Bij ieder thema van Sil op school worden concrete suggesties gegeven voor de thematische inrichting van de verschillende hoeken van het klaslokaal.

Breed scala aan thema's bieden

Het is belangrijk dat kinderen al op jonge leeftijd kennis opdoen van allerlei onderwerpen – passend bij hun niveau en belevingswereld, zodat ze op een later moment nieuwe kennis kunnen koppelen aan hun voorkennis (Kendeou, McMaster, & Christ, 2016). Het belang van voorkennis is in veel (lees)onderzoeken aangetoond en onderzoekers pleiten ervoor om kinderen al op jonge leeftijd kennis te laten maken met zaakvakachtige onderwerpen en teksten (zie bijvoorbeeld Kendeou e.a., 2016; Recht & Leslie, 1988). In onderzoek spreekt men van de “educatieve prikkel” die op school gegeven wordt zodat de wereld van de kinderen groter wordt dan hun eigen thuissituatie, een positieve beïnvloeding van hun sociale thuissituatie dus.

Informatieve teksten zijn bedoeld om informatie over te brengen. Ze hebben een andere, moeilijkere tekststructuur dan verhalende teksten, denk aan oorzaak-gevolg, vergelijking en beschrijving. Jonge kinderen komen relatief vaak in aanraking met verhalende teksten, waardoor ze bekend zijn met de tekststructuur van verhalen. Door ook informatieve teksten aan te bieden, komen ze in aanraking met allerlei tekststructuren. Het taalgebruik is in informatieve teksten ook 'schoolser' dan in verhalende teksten. Bekendheid daarmee helpt hen later als ze schoolboekteksten moeten lezen om informatie te onthouden en te leren.

Sil op school biedt actuele, betekenisvolle, uitdagende en samenhangende thema's die regelmatig vernieuwd worden. Deze thema's sluiten aan bij de belevingswereld van jonge kinderen en breiden hun woordenschat en kennis van de wereld uit. In Sil op school maken de kinderen kennis met zowel verhalende teksten als informatieve teksten. Het brede scala aan thema's van Sil op school biedt hier volop mogelijkheden voor.

Beschermende factoren leerkrachtgedrag/-vaardigheden en ouderbetrokkenheid

Sil op school werkt ook aan de beschermende factoren leerkrachtgedrag/-vaardigheden en ouderbetrokkenheid om het probleem van risico op onderwijsachterstanden aan te pakken. Dit wordt hieronder toegelicht.

Versterken van beschermende factor leerkrachtgedrag/-vaardigheden

Het didactisch en pedagogisch handelen van de leerkracht is een voorwaarde om kwalitatief goed onderwijs te bieden en de ontwikkelkansen van kinderen te vergroten. Een goede interactie tussen leerkracht en kinderen is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen (Meluish e.a., 2015; Von Suchodoletz e.a., 2017). Leerkrachten kunnen namelijk interactie bieden van hoge kwaliteit en zo de cognitieve en talige ontwikkeling van kinderen stimuleren. Versterking van leerkrachtgedrag door modellen zorgt voor het extra stimuleren van kinderen met risico's op onderwijsachterstanden. Want als de leerkracht het gewenste gedrag voordoet en het denkproces verwoordt, krijgen kinderen inzicht in de denkstappen die doorlopen kunnen worden om een probleem om te lossen (Fisher & Frey, 2013; Merriënboer, Kirschner & Kester, 2003). Werken in kleine gedifferentieerde groepjes heeft ook een gunstige uitwerking op kinderen met risico's op achterstanden. Dit komt doordat onderwijsbehoeften in een klein groepje geclusterd worden en het voor leerkracht zo gemakkelijker is om in te spelen op de zone van naaste ontwikkeling van de kinderen (Jeurissen, Wally, & van Efferen-Wiersma, 2021). Specifieke spelbegeleiding op de vier domeinen taal, rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling en motoriek zorgen voor het extra stimuleren van kinderen met risico's op onderwijsachterstanden. Spelend leren komt namelijk tegemoet aan kenmerken van het jonge kind, zonder uit het oog te verliezen dat de ontwikkeling ondersteuning behoeft en er gewerkt wordt aan bepaalde leerdoelen (Janssen-Vos, 2006).

De activiteiten in Sil op school versterken het leerkrachtgedrag/-vaardigheden doordat ze een vaste, herkenbare opbouw hebben en concrete handvatten geven voor de uitvoering van de activiteit en voor wat de leerkracht (letterlijk) kan zeggen tegen de kinderen. Zo wordt de interactie tussen leerkracht en leerling versterkt. Binnen Sil op school worden verschillende leerkrachtvaardigheden benadrukt. Zo worden in de activiteiten handreikingen uitgewerkt voor effectief leerkrachtgedrag zoals de instructietechnieken *modeling* (Merriënboer, Kirschner & Kester, 2003) en *revoicing* (Van der Veen, 2014).

Bij alle activiteiten van Sil op school is *modeling* belangrijk als instructietechniek. De aanwijzingen voor modeling staan schuin geschreven. Ze beschrijven hoe de leerkracht het gewenste gedrag voordoet of het denkproces verwoordt tijdens bijvoorbeeld het interactief voorlezen of tijdens een rekenactiviteit. Hierdoor krijgen de kinderen inzicht in de denkstappen die doorlopen kunnen worden om een probleem op te lossen. Om de leerkracht te helpen zijn de zinnen voor het modelen letterlijk uitgeschreven. Ook tijdens activiteiten die gericht zijn op motoriek of op sociaal-emotionele ontwikkeling krijgt de leerkracht aanwijzingen om voor te doen welk gedrag van de kinderen verwacht wordt. Bijvoorbeeld door te laten zien hoe je een cirkel uitknijpt of hoe je een ruzie oplost. Kinderen kunnen dan het gedrag van de leerkracht overnemen.

Revoicing is een specifieke manier van modelen om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren. Hierbij herformuleert de leerkracht de inbreng van het kind. Daarmee maak je de formulering van het kind geschikt voor het verdere gesprek (Van der Veen, 2014). Binnen Sil op school komt *revoicing* vooral aan bod tijdens het grijpen en creëren van kansen in de speelleeromgeving, tijdens routines of tijdens spontane gesprekjes.

Het didactisch principe dat binnen Sil op school voor het woordenschatdomein wordt gebruikt is de 4-Takt (Van den Nulft & Verhallen, 2009). Het leren van een woord gebeurt niet in één keer. De 4-Takt is een beproefd didactisch model. Het geeft de leerkracht houvast en bestaat uit vier fasen: (1) voorbereiden, (2) semantiseren, (3) consolideren en (4) controleren. Bij het voorbereiden activeert de leerkracht de voorkennis van de kinderen om het nieuwe woord te koppelen aan bestaande kennis. Vervolgens legt de leerkracht in de semantiseringsfase de betekenis van het woord uit binnen de context. Kinderen leren zo nieuwe woorden en/of nieuwe betekenissen. In de consolideringsfase herhaalt de leerkracht de woorden in verschillende betekenisvolle activiteiten, zodat de kinderen de woorden en hun betekenis inslijpen. Daarbij is het belangrijk dat de woorden zichtbaar in de klas aanwezig zijn, zodat kinderen de woorden vaak zien. Hiervoor worden bijvoorbeeld de woordkaarten van Sil op school gebruikt. In de controlefase tot slot gaat de leerkracht na of de kinderen het woord kennen.

In de basistraining van Sil op school wordt gewerkt aan leerkrachtvaardigheden op het gebied van de vier ontwikkeldomeinen Taal, Rekenen, Sociaal-emotionele ontwikkeling en Motoriek. In de bijbehorende groepsbezoeken worden de vaardigheden verder versterkt. Daarnaast krijgen de leerkrachten voor wat betreft woordenschat de 4-Takt (Van den Nulft & Verhallen, 2009) als beproefde didactiek aangeboden in de training. In de training op maat kunnen leerkrachten zich verder bekwamen.

De leerkracht begeleidt de kinderen tijdens het spel

Kinderen leren door te spelen (Boland, 2015; Van Oers, 2018). Met begeleiding van een volwassene biedt spel de mogelijkheid om complexe vaardigheden aan te leren (Van Oers en Duijkers, 2013). Bovendien kunnen kinderen hun aandacht langer bij het spel houden als een volwassene betrokken is bij het spel (Singer & Tajik, 2014). De rol van de leerkracht is de kinderen te begeleiden tijdens het spel. In een review over spelbegeleiding van Skene et al. (2022) worden drie kenmerken genoemd:

- de professional heeft een duidelijk leerdoel op het oog bij het opzetten van een spelactiviteit;
- de activiteit of interactie geeft het kind ruimte voor keuze en sturing, en
- de professional is flexibel in de begeleidingsvorm zodat goed kan worden aangesloten bij interesses en behoeften van een kind.

Om spel goed te begeleiden worden binnen Sil op school bij begeleid spel de fasen van Verkennen, Verbinden en Verrijken (de Haan, 2012) aangehouden. *Verkennen* houdt in stilstaan bij het spel en als toeschouwer observeren: kijken, luisteren en inzien wat het kind doet en daardoor beter begrijpen waar de kinderen mee bezig zijn. Als de leerkracht het spel doorheeft, kan het naar een hoger plan getrokken worden. De volgende stap is *Verbinden*. De leerkracht bedenkt hoe de kinderen aan elkaar verbonden kunnen worden, zodat zij samen gaan spelen. De leerkracht speelt zelf ook mee en handelt hetzelfde als de kinderen of verwoordt wat de kinderen doen. Door hetzelfde te doen als de leerlingen zien zij de leerkracht als gelijke. Daarna volgt de stap van *Verrijken*. In deze fase speelt de leerkracht mee of voegt nieuw materiaal toe. Tijdens het verrijken denkt de leerkracht samen met de kinderen na over bepaalde gebeurtenissen, over wat nog gaat gebeuren of over gevoelens. Voor de fasen van Verkennen, Verbinden en Verrijken krijgen de leerkrachten binnen de activiteiten van Sil op school waarin begeleid rollenspel centraal staat dus concrete handvaten.

In de basistraining van Sil op school wordt aandacht besteed aan leerkrachtvaardigheden met betrekking tot spelbegeleiding en pedagogische en didactische interactievaardigheden. Door groepsbezoeken die bij de training horen, worden de leerkrachtvaardigheden versterkt. De basistraining kan bovendien uitgebreid worden met de modules *Rijke speel- en leeromgeving*, *spelen in hoeken* en *Spelend leren en spel verrijken* (deze modules maken deel uit van de training op maat van Sil op school).

Versterken van beschermende factor ouderbetrokkenheid

Uit onderzoek blijkt dat ouderbetrokkenheid het leer- en ontwikkelingsproces van kinderen kan stimuleren, want het heeft een positief effect op het zelfvertrouwen, de motivatie en de leerprestaties van kinderen (Bakker et al., 2013; Boonk et al., 2018). Over het algemeen worden er drie typen ouderbetrokkenheid onderscheiden (Bakker e.a., 2013):

- *Thuisbetrokkenheid*, bijvoorbeeld samen lezen, voorlezen, het doen van educatieve spelletjes, met cijfers en letters, rijmen, zingen, gesprekjes voeren en de bibliotheek bezoeken.
- *Betrokkenheid op school*, bijvoorbeeld het verrichten van hand- en spandiensten, helpen in de klas, participeren in werkgroepen of ouderraad.
- *Contact met school*, bijvoorbeeld het bezoeken van ouderavonden of het lezen van nieuwsbrieven.

Van deze drie typen van ouderbetrokkenheid levert de betrokkenheid van ouders thuis de belangrijkste bijdrage aan de ontwikkeling van hun kinderen (Bakker et al., 2013). Een hoge ouderbetrokkenheid thuis is een potentieel krachtig middel om achterstanden te verkleinen. Want hoe lager de sociale status van de ouders is, hoe groter de effecten van thuisbetrokkenheid zijn (Willemse et al., 2016). Voor ouders die laagopgeleid zijn of de Nederlandse taal niet goed beheersen, kan het lastig zijn om hun kind te helpen met schoolwerk. Maar betrokkenheid door belangstelling te tonen en te praten over school draagt ook positief bij aan de ontwikkeling van kinderen. Bij jonge kinderen zijn effectieve activiteiten bijvoorbeeld samen lezen, de bibliotheek bezoeken, educatieve spelletjes doen met cijfers en letters, rijmen en liedjes zingen.

De drie typen van ouderbetrokkenheid zijn uitgewerkt in de thema's van Sil op school, waarbij vooral wordt ingezet op *ouderbetrokkenheid thuis*. Bij ieder thema zijn ouderbrieven uitgewerkt, die de ouders op de hoogte stellen van de ontwikkelingen rondom het thema dat centraal staat op school. De ouderbrieven bevatten bovendien suggesties voor onder andere educatieve spelletjes, rijmpjes, liedjes, (digitale)

(prenten)boeken en relevante websites die bij het Sil-thema passen, zodat ouders thuis met hun kinderen aan de slag kunnen gaan.

Er zijn twee versies van de ouderbrieven: een algemene en een versie voor VVE met terugkoppeling vanuit huis. Scholen kunnen de inhoud van de ouderbrieven naar eigen inzicht aanpassen of aanvullen.

Betrokkenheid op school wordt door Sil op school gestimuleerd door ouders te betrekken bij uitstapjes die bij de thema's passen (bezoek aan kinderboerderij, tuincentrum, brandweer et cetera. Er is *contact met school* via ouderbijeenkomsten bijvoorbeeld bij de start (spelinloop), bij thematentoonstellingen in de klas en bij thema-afsluitingen waarvoor de ouders uitgenodigd worden. Door aandacht voor ouderbetrokkenheid binnen Sil op school wordt er een doorgaande lijn met thuis gevormd; ouders als educatieve partners. Binnen de training op maat van Sil op school wordt de module *Ouderparticipatie* aangeboden.

4. Onderzoek

Onderzoek naar de uitvoering

Onderzoek naar gebruik en behoeften

Ten behoeve van de kwaliteitsbewaking van Sil op school zijn er in de periode 2016-2020 vragenlijsten naar het gebruik van Sil op school en de behoeften van de gebruikers uitgezet onder de leerkrachten. Aangezien de daadwerkelijke doelgroep van Sil op school bestaat uit zeer jonge kinderen, is deze doelgroep indirect betrokken via de uitvoerders (leerkrachten). Zo is er in het onderzoek van 2020 expliciet gevraagd naar welke onderdelen van Sil op school de kinderen wél en niet aanspreken. De uitkomsten zijn gebruikt voor de doorontwikkeling van het programma en in nieuwsbrieven teruggekoppeld naar de intermediaire doelgroep.

Het onderzoek uit 2020 wordt hieronder toegelicht. De volledige rapportage is opgenomen in de bijlagen.

Bereik

Het bereik van Sil op school kan aangegeven worden aan de hand van het aantal betaalde licenties en het aantal gratis proeflicenties. Een betaalde licentie is voor de duur van een jaar en kan jaarlijks met een jaar worden verlengd. Een gratis proeflicentie is voor de duur van drie maanden. In de periode 2016-2022 schommelde het aantal betaalde licenties tussen 140 en 175. Een licentie is per school. In verreweg de meeste gevallen betreft het scholen met een leerlingaantal tussen 101 en 500. In enkele gevallen betreft het scholen met een leerlingaantal tot 100 of meer dan 500. Het aantal proeflicenties schommelt tussen 15 en 25.

Titel / auteur / organisatie / jaartal

Vragenlijst Sil op school 2020. Gebruikers-onderzoek en behoeftepeiling. E. Lacor, CED-Groep, 2020 (interne publicatie).

Type onderzoek

Kwantitatief onderzoek: Enquête d.m.v. een digitale vragenlijst onder leerkrachten die in 2018 en 2019 met een betaalde licentie of proeflicentie werkten met Sil op school met als doel kwaliteitsbewaking en doorontwikkeling van Sil op school en wensen van potentiële gebruikers (leerkrachten) inventariseren.

Er zijn 595 vragenlijsten uitgezet. In totaal hebben 92 personen iets ingevuld. Van deze 92 hebben 73 personen de vragenlijst geheel afgerond. De respons is 15% uitgaande van de 595 uitgezette vragenlijsten.

Samenvatting van de uitkomsten

De vragen hadden betrekking op allerlei aspecten, zoals de mate waarin de thema's aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen en welke aspecten van belang zijn bij een kleutermethode en wat men daarvan terugziet in Sil op school. Hieronder vatten we een aantal uitkomsten samen die relevant zijn voor dit werkblad. Voor de volledige rapportage verwijzen we naar de bijlage.

De respondenten vinden vier zaken met name zeer belangrijk in een kleutermethode (80% of meer van de respondenten is deze mening toegedaan), namelijk: (1) aansluiten

bij de beleving van de kinderen (91%); (2) aansprekende thema's (84%); (3) de vrijheid om zelf keuzes te maken (81%) en (4) betekenisvolle activiteiten (80%).
67% van de respondenten ziet punt 1 terug in Sil op school, 71% van de respondenten zie punt 2 terug, 76% ziet punt 3 terug en 49% punt 4.
Het gemiddelde rapportcijfer dat de respondenten aan Sil op school geven is 7,4 (79% geeft een 7 of hoger).

De volgende vragen hebben betrekking op het gebruik van Sil op school:
Volg je de jaarplanning van Sil op school? (meerdere antwoorden mogelijk)

- o Ja, ik volg de planning volledig. 21%
- o Nee, ik zet ook archiefthema's in, nl... 58%
- o Nee, ik zet ook andere thema's en overige materialen in, nl... 31%

In hoeverre maak je gebruik van de volgende onderdelen van Sil op school?
altijd – vaak – soms – nooit.

- o 'kansen grijpen en kansen creëren': 17% altijd, **46% vaak**, 32% soms
- o 'inspiratie': 24% altijd, **56% vaak**, 20% soms
- o woordkaarten: **70% altijd**, 13% vaak, 15% soms
- o activiteiten: **57% altijd**, 28% vaak, 15% soms
- o speelleeromgeving: 37% altijd, **48% vaak**, 15% soms
- o prentenboeken digitaal: **70% altijd**, 22% vaak
- o prentenboeken op papier: **44% altijd**, 26% vaak, 15% soms, 15% nooit
- o ouderbrieven: **50% altijd**, 13% vaak, 11% soms, 26% nooit
- o doelenschema: **37% altijd**, 22% vaak, 17% soms, 24% nooit
- o poppenset: 26% altijd, **43% vaak**, 24% soms
- o download alle bestanden knop: **44% altijd**, 20% vaak, 19% soms, 17% nooit
- o Squla quiz: **30% altijd**, 15% vaak, 28% soms, 28% nooit
- o liedje Benny Vreden: 4% altijd, 28% vaak, **44% soms**, 26% nooit
- o werkbladen: 15% altijd, 19% vaak, **50% soms**, 15% nooit
- o kleurplaat: 19% altijd, 22% vaak, **44% soms**, 15% nooit

Met betrekking tot de waardering voor Sil op school zijn de uitkomsten als volgt:
Welk rapportcijfer geef je Sil op school als totaal? (1 = slecht , 10 = uitstekend)
Gemiddeld rapportcijfer: 7,4 (min. 4 en max. 9).

Hoe waarschijnlijk is het dat je Sil op school zou aanbevelen aan een collega? (Cijfer tussen 1-10) n=52.

Gemiddeld cijfer: 7,5 (min. 4 en max. 10).

Succes- en faalfactoren vanuit het onderzoek

- *Succesfactoren* zoals benoemd hierboven: 91% vindt Sil op school aansluiten bij de belevingswereld van de kinderen. Gebruik van de woordkaarten scoort hoog (70% van de respondenten gebruikt de woordkaarten altijd). Aansprekende thema's en betekenisvolle activiteiten scoren ook hoog (80%). Hiermee is de ontwikkelgroep van Sil op school blij, omdat dit ook de pijlers van Sil op school zijn.
- Als *Faalfactoren* worden de werkbladen en kleurplaten en liedjes genoemd door de gebruikers.
Voor de werkbladen en kleurplaten was eerder het verzoek gekomen om ze toe te voegen. Echter, de ontwikkelgroep vraagt zich af het een goede toevoeging is bij de thema's, want we streven ernaar dat het onderwijs in de groepen 1-2 vooral door spel en driedimensionaal werken wordt vormgegeven. Bij nieuwe thema's gaan we overwegen om de kleurplaten en werkbladen achterwege te laten.

- De faalfactor liedjes heeft ons aan het denken gezet. De gebruikers vinden de liedjes niet passend genoeg. Sommige liedjes zijn inderdaad oudbollig. We hebben de samenwerking met de partij die de liedjes aanleverden inmiddels stopgezet.

Ondernomen acties naar aanleiding van uitkomsten

De belangrijkste bevindingen zijn teruggekoppeld in de nieuwsbrief van Sil op school voor de gebruikers. Daarnaast zijn er aanpassingen doorgevoerd naar aanleiding van de uitkomsten. Bijvoorbeeld:

- Gezien de lage score bij het gebruik van het doelenschema wordt er nu in de scholing extra aandacht op gevestigd om dit schema te gebruiken voor de evaluatie bij afronding van een activiteit en bij afronding van een thema.
- Een verouderd thema dat de meeste gebruikers graag terug wilden zien is gereviseerd en weer beschikbaar gesteld.
- Bij de ontwikkeling van nieuwe thema's is rekening gehouden met welke thema's nog gemist werden door de respondenten. Zo zijn thema's over hulpdiensten, dinosaurussen, de dierenopvang en de Oude Romeinen op verzoek ontwikkeld.
- Op verzoek is er een extra rekenactiviteit opgenomen binnen een thema.
- Nieuwe thema's zijn op verzoek eerder beschikbaar gekomen ten behoeve van een langere voorbereidingstijd.
- Er zijn maand- en dagkaarten ontwikkeld.
- Bij de ontwikkeling van activiteiten is er nog scherper op gelet dat deze betekenisvol zijn.
- Differentiatiemogelijkheden bij de activiteiten hebben we in de laatste thema's uitgebreid met 'een stapje verder' voor het verrijkende arrangement. Dit is een blijvende vernieuwing.
- In de scholing is het onderdeel differentiëren aangescherpt. De trainers hebben allemaal een training Opbrengstgericht werken gevolgd, zodat ze scholen kunnen ondersteunen. Door met data vanuit hun observatie- en registratiesysteem de kinderen in de verschillende arrangementen in te delen en dus op de zone van naaste ontwikkeling aanbod krijgen met de Sil op school activiteit.
- Voor de gebruikers is het artikel 'Opbrengstgericht werken met Sil op school' geschreven. Dit is op de website geplaatst en vermeld in de nieuwsbrief voor de gebruikers.

5. Samenvatting Werkzame elementen

Hieronder worden de belangrijkste werkzame elementen van Sil op school puntsgewijs opgesomd.

Inhoudelijke elementen:

- Oriëntatie op het stimuleren van de totale ontwikkeling.
- De expliciete aandacht passend bij het jonge kind vanuit spel.
- Aandacht voor diversiteit binnen het ontwikkeldomein sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Spelend leren.
- Betekenisvolle integratie van alle ontwikkelingsgebieden binnen een thema.
- Aansluiting bij de onderwijsbehoefte van het kind door drie arrangementen te bieden.
- Modeling door leerkracht beschreven in de activiteiten.
- Betrekken van ouders door middel van concrete suggesties en activiteiten.
- Aandacht voor woordenschat: versterkte taalcomponent.
- Onderbouwde didactiek zoals interactief taalonderwijs, responsieve interactie.
- Versterken en ondersteunen van het professionele handelen van de leerkracht.

Praktische elementen:

- Inzet van de poppen Sil en Lis als intermediair tussen leerkracht en kinderen.
- Flexibele inzet van actuele thema's die steeds doorontwikkeld worden.
- Werken volgens een didactisch lesmodel.
- Werken in kleine groepen en uitbreiding voor pre-teaching.
- Cyclische aanpak van het onderwijs in opbrengstgericht werken.
- Kansen grijpen en creëren binnen de routines passend bij het thema.
- Verrijking van de speelleeromgeving.
- Doorgaande lijn vanuit Uk & Puk naar de methoden in groep 3.

6. Aangehaalde literatuur

- Bakker, J., Denesen, E., Dennisen, M. & Oolbekkink-Marchand, H. (2013). Leraren en ouderbetrokkenheid. Een reviewstudie naar de effectiviteit van ouderbetrokkenheid en de rol die leraren daarbij kunnen vervullen. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Bertrands, E., De Medts, C., & Descheppere, G. (2004). *Kleuterstappen in beweging*. Leuven: Acco.
- Boland, A. (2015). Niet leren zonder spelen. *Veerkracht*, 12(2).
- Boonk, L., Gijsselaers, H. J., Ritzen, H., & Brand-Gruwel, S. (2018). A review of the relationship between parental involvement indicators and academic achievement. *Educational Research Review*, 24, 10-30.
- Bouwman, A., & Mulder, M. (2020). De leerkracht als model. *Volgens Bartjens*, 39(4), 4-9.
- Burger, K. (2010). How does Early Childhood Care and education affect cognitive development? An international review of the effects of early interventions for children from different social backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*, 25, 140-165. [doi:10.1016/j.ecresq.2009.11.001](https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2009.11.001)
- CED-Groep, Onderzoek en Ontwikkeling (2008). *Kinderen en ... hun sociale talenten*. Amersfoort: Kwintessens Uitgevers.
- Bijl-van Gelder, H., Dalhuisen-Kooij, M., & Van Hasselt, A. (2017). Pre-teaching loont bij NT2-leerlingen in het basisonderwijs. *Tijdschrift voor remedial teaching*, 25(2), 8-10.
- Fisher, D., & Frey, N. (2013). *Better learning through structured teaching: A framework for the gradual release of responsibility (2nd ed.)*. Alexandria, VA: ASCD.
- Fleuren M., Wiefferink K., & Paulussen T. (2004). Determinants of innovation within health care organizations: literature review and Delphi study. *Int J Qual Health Care*, 16(2), 107-23. doi: 10.1093/intqhc/mzh030
- Fukkink, R., Jilink, L., & Oostdam, R. (2017). A meta-analysis of the impact of early childhood interventions on the development of children in the Netherlands: an inconvenient truth? *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(5), 656-666. doi:10.1080/1350293X.2017.1356579
- Havnes, T., & Mogstad, M. (2011). No child left behind: Subsidized child care and children's long-run outcomes. *American Economic Journal: Economic Policy*, 3(2), 97-129. Binnengehaald 3 juli 2021, van <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/36326/1/616201729.pdf>
- Hoff, E. (2006). How social contexts support and shape language development. *Developmental Review*, 26(1), 55-88. doi:10.1016/j.dr.2005.11.002
- Hollingsworth, J., Ybarra, S., & Schmeier, M. (2020). *Expliciete directe instructie 2.0: tips en technieken voor een goede les*. Huizen: Uitgeverij Pica.
- Janssen-Vos, F. (2006). *Spel en ontwikkeling in de onderbouw*. Van Gorcum.
- Jeurissen, M., Wally, T., & van Efferen-Wiersma, E. (2021). *Kleutersprongen 2.0. Opbrengstgericht werken in groep 1-2*. Rotterdam: CED-Groep.

- Kendeou, P., McMaster, K.L., & Christ, T.J. (2016). Reading Comprehension: Core Components and Processes. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 3(1):62-69. doi:10.1177/2372732215624707
- Kloosterboer, W. (2021). *De plek van sociaal emotionele vaardigheden in het onderwijs. Een onderzoek onder leerkrachten en andere betrokkenen in het basis-, voortgezet en speciaal onderwijs*. Binnengehaald op 8 maart 2023, van <https://marketresponse.nl/wp-content/uploads/2023/01/31634.-Rapportage-De-plek-van-sociaal-emotionele-vaardigheden-in-het-onderwijs-NW-LOGO.pdf>.
- Kloprogge, J., & De Wit, W. (2015). *Het onderwijsachterstandenbeleid na 2015: Literatuurstudie t.b.v. expertbijeenkomst OAB september 2015*. Binnengehaald op 26 juni 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/vergaderstukken/2015/08/01/het-onderwijsachterstandenbeleid-na-2015/het-onderwijsachterstandenbeleid-na-2015.pdf>.
- Leseman, P., Mulder, H., Verhagen, J., Broekhuizen, M., van Schaik, S., & Slot, P. (2017). Effectiveness of Dutch targeted preschool education policy for disadvantaged children: Evidence from the pre-COOL study. In H. Blossfeld, N.Kulic, J.Skopek & M. Triventi (red.) *Childcare, Early Education and Social Inequality (chapter 9)*. Edward Elgar Publishing. doi:10.4337/9781786432094
- Leseman, P., & Veen, A. (2016). *Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het Pre-COOL cohortonderzoek*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
- Melhuish, Edward C. (2015). *Early childhood environments: long-term consequences of early childhood education and parenting. Early Years Education and Care*. Oxford, UK: Routledge.
- Melhuish, E. C., Phan, M. B., Sylva, K., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2008). Effects of the home learning environment and preschool center experience upon literacy and numeracy development in early primary school. *Journal of Social Issues*, 64(1), 95-114.
- Mooij, C. Berkel, M. van, Hazelbach, C. (red.) (2004). *Basisdocument bewegingsonderwijs*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Nulft, van den, D. en Verhallen, M. (2009). *Met woorden in de weer. Praktijkboek voor het basisonderwijs*. Bussum: Coutinho.
- Oers, van, B. (2018). Leren door te spelen. In M. Dobber & B. van Oers (red.), *Spelen en leren op school* (pp. 1 – 18). Assen: van Gorcum.
- Passaretta, G., Skopek, J., & van Huizen, T. (2020). To what extent is social inequality in school-age achievement determined before and during schooling? A longitudinal analysis in three European countries. Binnengehaald 12 april 2020, van <https://osf.io/preprints/socarxiv/yqt6n/>
- Posthumus, H., Scholtus, S., & Walhout, J. (2019). *De nieuwe onderwijsachterstandenindicator primair onderwijs: samenvattend rapport*. CBS. Binnengehaald 3 juni, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2019/45/de-nieuwe-onderwijsachterstandenindicator>.
- Raver, C. C., Jones, S. M., Li-Grining, C. P., Metzger, M., Champion, K. M., & Sardin, L. (2008). Improving preschool classroom processes: Preliminary findings from a

- randomized trial implemented in Head Start settings. *Early Childhood Research Quarterly*, 23(1), 10-26. doi:10.1016/j.ecresq.2007.09.001
- Recht, D. R., & Leslie, L. (1988). Effect of prior knowledge on good and poor readers' memory of text. *Journal of Educational Psychology*, 80(1), 16-20. doi:10.1037/0022-0663.80.1.16
- Rosenshine, B. V. (1976). Classroom instruction. In N. Gage (Ed.), *The Psychology of Teaching Methods, 75th Yearbook of the National Society for the Study of Education*, Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Singer, E., Tajik, M. (2014). Verhogen van de spelbetrokkenheid. De invloed van je eigen gedrag. *De Wereld van het Jonge Kind*, 42(3), 4-7.
- Siraj-Blatchford, I., Sylva, K., Muttock, S., Gilden, R., & Bell, D. (2002). Researching effective pedagogy in the early years. Research report 356, Department for education and skills. Binnengehaald op 9 juni van <https://dera.ioe.ac.uk/4650/1/RR356.pdf>
- Skene, K., O'Farrelly, C.M., Byrne, E.M., Kirby, N., Stevens, E.C., & Ramchandani, P.G. (2022). Can guidance during play enhance children's learning and development in educational contexts? A systematic review and meta-analysis. *Child Development*, 00 1-9. <https://doi.org/10.1111/cdev.13730>
- Slot, P., Broekhuizen, M. , Leseman, P. & Veen, A. (2015). Kwaliteit van voorzieningen en effecten op ontwikkeling van kinderen. In A. Veen & P. Leseman (Red.), *Pre-COOL cohortonderzoek. Resultaten over de voorschoolse periode*. Kohnstamm Instituut, rapport 932. Binnengehaald op 9 juni 2023 van <https://www.nro.nl/sites/nro/files/media-files/932-Pre-COOL-cohortonderzoek.-Resultaten-over-de-voorschoolse-periode.pdf>
- Van Huizen, T. (2018). The Evolution of Achievement Gaps from Early Childhood to Adolescence in the Netherlands. In: G. Passaretta & J. Skopek (Eds.), *Roots and Development of Achievement Gaps. A Longitudinal Assessment in Selected European Countries* (pp. 50-87). Project ISOTIS, EU H2020 project.
- Van Leeuwen, E. (2008). *De relatie tussen motorische, cognitieve en schoolse vaardigheden: de bijdrage van motoriek aan de ontwikkeling van een kind*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Van Merriënboer, J. J. G., Kirschner, P. A., & Kester, L. (2003). Taking the load off a learner's mind: Instructional design for complex learning. *Educational Psychologist*, 38(1), 5-13. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3801_2
- Van Oers, B. & Duijkers, D. (2013). Teaching in a play-based curriculum: Theory, practice and evidence of developmental education for young children. *Journal of Curriculum Studies*, 45, 4, 511-534, <http://dx.doi.org/10.1080/00220272.2011.637182>
- Van Reeuwijk, D. & Be, M. (2020, 3 januari). *Hoe creëer je een betekenisvolle speelleeromgeving?* Early Years Blog. Geraadpleegd op 11 november 2022, van <https://earlyyearsblog.nl/2020/01/03/hoe-creeer-je-een-betekenisvolle-speelleeromgeving/#:~:text=Een%20variatie%20aan%20materialen%20lokt,gestimuleerd%20in%20de%20brede%20ontwikkeling.&text=In%20een%20overzichtelijke%20speelleeromgeving%20weten,komen%20zij%20snel%20tot%20spel>
- Veen, A., & Leseman, P. (2022). *Het pre-COOL cohort tot en met groep 8. Ontwikkeling*

van kinderen en relatie met kwaliteit in de voor- en voerschoolse periode.
Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

- Veen, A., van der Veen, I., van Schaik, S., & Leseman, P. (2017). Kwaliteit in de kleutergroepen en de relatie met ontwikkeling van kinderen. Resultaten uit het pre-COOL cohortonderzoek (Rapportnummer 973, projectnummer 20696). Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Binnengehaald 3 augustus 2021, van https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2017/11/Kwaliteit-in-kleutergroepen-en-de-relatie-met-ontwikkeling-van-kinderen_Resultaten-pre-COOL.pdf
- Von Suchodoletz, A., Lee, D. S., Premachandra, B., & Yoshikawa, H. (2017). *Associations among quality indicators in early childhood education and care (ECEC) and relations with child outcomes: A meta-analysis.*
- Willemse, T.M., Vloeberghs, L., De Bruïne, E.J. & Van Eynde, S. (2016). Preparing teachers for family-school partnerships: a Dutch and Belgian perspective. *Teaching Education*, 27(2), 212-228.

Samenwerking erkenningstraject

Het erkenningstraject wordt in samenwerking uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), het RIVM Centrum Gezond Leven (CGL), het Kenniscentrum Sport & Beweging, Vilans, het Trimbos Instituut en MOVISIE. Door samen te werken aan het beoordelen van interventies volgens eenduidige criteria streven wij naar kwaliteitsverbetering in de betrokken werkvelden.

